

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
PSIHOLOĢIJAS, PEDAGOGIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBAS NODAĻA

**SOCIĀLPEDAGOGISKĀ DARBĪBA PUSAUDŽU
SOCIĀLO PRASMJU PILNVEIDOŠANAI X
DRAUDZĒ**

DIPLOMDARBS

Autors: **Lorita Ozola**

Studenta apliecības Nr.: lo18014

Darba vadītājs: Dr. Paed., prof. Emeritus Ilze Ivanova

RĪGA 2022

ANOTĀCIJA

Loritas Ozolas diplomdarbs “**Sociālpedagoģiskā darbība pusaudžu sociālo prasmju pilnveidošanai X draudzē**” izstrādāts ar mērķi raksturot socializācijas procesu, sociālās prasmes un to būtību, to specifiku pusaudžu vecumposmā un draudzes darbības ietvaros, kā arī, izstrādāt un aprobēt sociālpedagoģiskās darbības programmu pusaudžu sociālo prasmju pilnveidošanai.

Teorētiskajā daļā raksturots socializācijas process, sociālās prasmes, socializācijas procesa specifika pusaudžu vecumā un draudzes darbības ietvaros, kā arī, socializācijas prasmju pilnveides iespējas draudzē.

Praktiskajā daļā raksturots pētījums par draudzes darbībā iesaistīto pusaudžu sociālo prasmju pilnveides iespējām.

Tika izstrādāta sociālpedagoģiskās darbības programma draudzes darbībā iesaistīto pusaudžu sociālo prasmju pilnveidošanai.

Veikta programmas aprobācija un iegūto rezultātu analīze.

Atslēgvārdi: Draudze, Pusaudžu vecumposms, Sociālizācijas process, Sociālās prasmes, Sociālpedagoģiskā darbība.

ABSTRACT

The Diploma Thesis “**Socio-pedagogical activity to improve teenager social skills in church**” has been developed by Lorita Ozola with the aim to describe possibilities of development of adolescent social skills in church, as well as to develop and test a program of socio- pedagogical activities to improve the social skills of adolescents who participate in church activities.

The theoretical part describes the concept of socialization and social skills, socialization aspects in adolescence, the operation of the church and its possibilities in improving social skills.

The practical part describes the research on the possibilities of adolescent social-skill development in church. A socio-pedagogical action program has been developed to improve the social skills of adolescent participants of church activity. Approbation of the program and analysis of the obtained results have been performed.

Keywords: adolescence, socialization, social skills, church, socio-pedagogical activity

SATURS

Ievads.....	3
1. Socializācijas procesa būtība.....	6
1.1. Socializācijas process.....	6
1.2. Sociālās prasmes.....	7
2. Socializācijas procesa specifika pusaudžu vecumā.....	14
3. Socializācijas procesa specifika draudzē.....	19
3.1. Faktori, kas ietekmē sociālo prasmju pilnveidi draudzē.....	19
3.2. Sociālo prasmju pilnveides iespējas draudzes darbības ietvaros.....	22
4. Draudzes darbībā iesaistīto pusaudžu sociālo prasmju izpēte.....	30
4.1. Pētījuma metodoloģijas raksturojums.....	30
4.2. Anketas rezultāti un to datu analīze.....	31
4.3. Intervijas datu analīze.....	36
4.4. Draudzes darbības novērošanas rezultāti.....	41
5. Sociālpedagoģiskās darbības programma pusaudžu sociālo prasmju pilnveidē draudzē.....	50
5.1. Sociālpedagoģiskās darbības programma.....	50
5.2. Sociālpedagoģiskās darbības plāns nodarbībām ‘meiteņu vakari’.....	54
5.3. Sociālpedagoģiskās darbības programmas aprobācija un izvērtēšana.....	59
Nobeigums.....	68
Izmantotās literatūras un avotu saraksts.....	69
Pielikumi.....	70
1. Pielikums Anketa ‘Sociālo prasmju pilnveides iespējas draudzē’.....	71
2. Pielikums Intervijas piekrišana.....	74
3. Pielikums ‘Meiteņu vakaru’ izdales materiāli.....	77

IEVADS

Kopš pasaules pirmsākumiem, cilvēki ir dzīvojuši grupās. Ciltīs, nometnēs, ģimenēs, u.c. Kopiena bieži dod patvērumu, drošību un piederību, kas var tikt uzskatītas par pamatvajadzībām pilnvērtīgai cilvēka dzīvei. Katrā no šīm grupām tiek izstrādāti vai dabīgi izstrādājas tās noteikumi, normas, lomu sadalījumi, un citi ierobežojumi, kas jāievēro, lai piederētu kopienai.

Izolācija jeb desocializācija kopš seniem laikiem tikusi izmantota kā sods, kas agri vai vēlu izraidīto novedusi līdz nāvei, norādot pārējiem, cik svarīgi ir palikt kopā. Tas bieži aprakstīts vēstures liecībās, pasakās un teikās, tomēr arī mūsdienās izolācija darbojas kā sods par sabiedrībā pieņemto likumu pārkāpšanu. Tātad, lai uzturētos sabiedrībā un turpinātu socializēšanās procesu ir jāievēro dažādi noteikumi, likumi un tajā pieņemtās nerakstītās normas.

Pirmie, kas ietekmē bērna attīstību un socializāciju ir viņa vecāki. Bērns, pēc savas vai aprūpētāju iniciatīvas, uzsāk mācības pirmsskolā, skolā, dažādos interešu izglītības pulciņos, sporta, mākslas, u.c. nodarbībās. Katrā no apmeklētajām iestādēm, nodarbībām un vietām tiek veidotas attiecības, draudzība, uzticība un risinās socializācijas process, kas cilvēku adaptē sabiedrībā. Savukārt, socializācijas rezultātā tiek veidotas sociālās prasmes. Kļūstot vecākam un sasniedzot pusaudžu vecumu, šīs attiecības un sociālās prasmes, kas apgūtas kopš bērnības, kļūst īpaši būtiskas.

Pusaudžu vecums ir izaicinošs laiks cilvēka dzīvē. Norit dažādas fiziskas un psiholoģiskas pārmaiņas. Tiek formēta izpratne par "es" un "citi". Veidojas stabilas intereses, attīstās seksualitāte, nostiprinās piederība dažādām sabiedrības grupām un vērtību sistēma. Šajā vecumā jāsaskaras ar izaicinājumiem, izteikti tieši socializācijā. "Sociālo prasmju apguve ir īpaši nozīmīga pusaudžu vecuma posmā, kad ļoti svarīgs ir apkārtējo cilvēku un jo īpaši vienaudžu spriedums un vērtējums." (Andersone, 2004,

Brīvā laika pavadīšanas veidi un ārpuskolas aktivitātes var veicināt pozitīvu jauniešu attīstību, socializāciju un briedumu. Visbiežāk, šīs nodarbības tiek asociētas ar jauniešu centriem, skolas vadībā rīkotajiem pulciņiem, sporta, mākslas vai mūzikas skolām. Tomēr, reti tiek pieminētas reliģiskas organizācijas kā draudzes, baznīcas, organizācijas, kas nodrošina bērniem svētdienas skolu un jauniešiem dažādus citus pasākumus - misijas, jauniešu vakarus, Bībeles studijas, izbraucienus, Dievkalpojumus un citas iespējas veiksmīgai socializācijai un attīstībai. Draudzes, visbiežāk, aktīvi darbojas savas pilsētas vai novada robežās, sniedzot dažāda veida palīdzību sabiedrībai. Nereti tiek sniegta palīdzība maznodrošinātiem cilvēkiem,

senioriem, bērniem no bērnu nama vai tiem, kuri nāk no dažādas nozīmes nelabvēlīgiem apstākļiem. Tas dod iespēju jauniešiem, kuri iesaistās draudzes aktivitātēs, formēt izpratni par sabiedrību un tās problēmām, darboties grupās, attīstīt komunikāciju ar ļoti atšķirīgiem cilvēkiem un sabiedrības grupām. Turklāt, draudze ir pieejama ikvienam, jo nav nepieciešama ikmēneša samaksa vai konkrēta ekipējuma iegāde. Katrā pilsētā, visbiežāk arī ciematos, atrodas vismaz viena draudze, tomēr jauniešu centri, mākslas, sporta vai mūzikas skolas nav sastopamas tik bieži, kas ir kārtējais iemesls kādēļ draudze ir spēcīgs, tomēr nepietiekami izmantots socializācijas instruments.

Pētījuma mērķis – Izpētīt un raksturot pusaudžu sociālo prasmju pilnveides iespējas draudzes darbības ietvaros

Pētījuma jautājums – Kāda sociālpedagoģiskā darbība ir jāveic, lai veicinātu sociālo prasmju pilnveidošanos pusaudžiem, kuri iesaistās draudzes darbībā?

Pētījuma priekšmets – Pusaudžu sociālo prasmju pilnveide draudzes darbības ietvaros

Pētījuma bāze – X draudze, 19 tās darbībā iesaistīti pusaudži

Pētījuma uzdevumi:

- Raksturot socializāciju un sociālās prasmes, to būtību;
- Raksturot socializācijas procesa specifiku pusaudžu vecumā;
- Izzināt draudzes darbību, tās iespējas sociālo prasmju pilnveidošanā;
- Veikt pētījumu par pusaudžu, kuri iesaistās draudzes darbībā, sociālajām prasmēm un to pilnveides iespējām, analizēt rezultātus;
- Izveidot sociālpedagoģiskās darbības programmu, veikt sociālpedagoģisko izmēģinājumdarbību un analizēt iegūtos rezultātus.

Pētnieciskās metodes:

- Literatūras analīze;
- Dokumentu analīze;
- Novērošana;
- Anketēšana;

- Intervēšana;
- Sociālpedagoģiskā modelēšana

Darba struktūra – ievads, 5 nodaļas ar apakšnodaļām, secinājumi, izmantotās literatūras avoti, 3 pielikumi.

1. SOCIALIZĀCIJAS PROCESA BŪTĪBA

1.1. Socializācijas process

Socializācija ir viens no cilvēka dzīves pirmajiem un nozīmīgākajiem procesiem. Socializācijas procesā cilvēks kļūst par daļu no sabiedrības. "Socializācija ir process, kurā indivīds apgūst uzvedības modeļus, sociālās normas un vērtības, kas nepieciešamas viņa veiksmīgai funkcionēšanai sabiedrībā. Šajā procesā cilvēks iegūst pārliecību, sabiedriski atzītas uzvedības formas, kuras viņam ir nepieciešamas normālai dzīvei sabiedrībā". (Braše, 2010, 13.lpp) Secināms, ka socializācija ir kritiski nepieciešama jebkuram cilvēkam jebkurā sabiedrībā, lai izprastu un iemācītos tajā eksistējošās normas.

Socializācijas pamatā ir ideja, ka indivīdiem tiek sniegta palīdzība, kļūstot par vienas vai vairāku sociālo grupu locekļiem. Ir svarīgi vērst uzmanību tam, ka tiek sniegta palīdzība, jo tas norāda uz to, ka socializācija nav vienvirziena process. Jaunie sociālās grupas biedri ir aktīvi socializācijas procesā un izvēlas ko pieņemt no jau esošajiem sociālās grupas biedriem. (Pfaff, 2020) Pēc autora teiktā, socializācijas process nevar notikt vienpusēji. Katrs konkrētās sabiedrības grupas biedrs ir iesaistīts tajā un palīdz cits citam šajā procesā. Jāpiemin, ka mācīties un pilnveidoties var gan jau esošie grupas biedri, gan jaunie.

"Socializācija ir process, kurā cilvēks novērtē un izprot sabiedrības normas un veido savu raksturu" (Whitcomb, 2018) Darba autore piekrīt speciālista teiktajam, ka socializācijas procesā tiek veidots cilvēka raksturs un personība, jo apzinoties sevi sabiedrībā, cilvēks var sākt apzināties sevi kā individuālu būtni.

Speciālisti socializāciju mūsdienās raksturo pat kā "personības tapšanas procesu", kā laikā attīstās, nostiprinās vai zūd dažādas personības iezīmes. (Pfaff, 2020) Tas papildina iepriekš minēto un specifiski raksturo to, kas var notikt ar cilvēka personību socializācijas procesa laikā. Tā darbojas kā nozīmīgs un vērtīgs instruments katra cilvēka individuālajā attīstībā, kas veido veiksmīgu sabiedrību kopumā. Saskarsme ir kontaktu nodibināšanas, uzturēšanas un attīstības process, ko rada vajadzība mijiedarboties (Brahuna, 2016).

1. Socializācija ieaudzina pamatu individualitātes disciplīnai,
2. Socializācija ieaudzina mērķtiecību,
3. Socializācija māca sociālās lomas un palīdz attieksmju pārkārtošanā,
4. Socializācija māca paņēmienu un nepieciešamās tehnoloģijas dotās sabiedrības uzturēšanai (Andersone, 2004)

Kopumā, socializācijas process ir sarežģīts un komplicēts. Tā laikā cilvēks kļūst par daļu sabiedrības, paralēli veidojot savu personību un rakstura iezīmes, vērtības, u.c. Socializācijas procesā tiek veidotas, attīstītas un pilnveidotas sociālās prasmes.

1.2. Sociālās prasmes

Sociālās prasmes veidojas cilvēku socializācijas procesa laikā. Tās var tikt veidotas un attīstītas jebkurā vidē, kur cilvēks socializējas.

Visbiežāk, sociālās prasmes tiek asociētas ar komunikāciju, piemēram, prasmi veidot un uzturēt sarunu. „Prasme sarunāties ir prasme sniegt informāciju pašam un iegūt informāciju no partnera, uzmanīgi klausoties un uzdodot jautājumus” (Omārova, 1998, 30).

“Eiropas komisijas baltajā grāmatā teikts, ka sociālās prasmes nozīmē savstarpējās kontaktēšanās prasmi, t.i., uzvedību darbā, kā arī attiecīgās spējas, kas ļauj uzņemties atbildību, tādas kā prasmes sadarboties un strādāt komandā, radoša pieeja darbam un tiekšanās pēc kvalitātes. Pilnībā šīs prasmes var apgūt tikai darba vidē, tātad galvenokārt uz vietas darbā vai skolā”. (Andersone, 2004, 23.lpp) Sociālās prasmes, tātad, nav tikai spēja komunicēt vai saprasties ar citiem. Tajās ietilpst arī tādas prasmes, kas saistītas ar cilvēka patstāvīgo darbību, kas turpmāk atļauj veiksmīgāk iejusties kolektīvā un uzņemties atbildību par uzticētajiem uzdevumiem.

Pasaules veselības organizācija definē sociālās prasmes kā spējas uz adaptīvu un pozitīvu uzvedību, kas indivīdiem ļauj efektīvi risināt ikdienas dzīves prasības un izaicinājumus. (Pasaules veselības organizācija)

Dažādi speciālisti sociālās prasmes definē atšķirīgi:

- „Sociālās prasmes – prasmju veids, kas nodrošina sociālo attiecību izveidi ar citiem cilvēkiem, lai sasniegtu konkrētus sociālos mērķus. Sociālās prasmes ir paņēmienu apguve, kas ļauj izprast sociālās dzīves būtību, sekmē cilvēka iekļaušanos sabiedrībā un pareizu orientēšanos sociālajā vidē.” (Damberga, 2005)
- Sociālās prasmes ir sarežģītu prasmju kopums, kas veicina veiksmīgu mijiedarbību ar vienaudžiem, vecākiem, skolotājiem un citiem pieaugušajiem.” (Roga, 2008)
- Sociālās prasmes veido cilvēka piederību kādai konkrētai sabiedrības grupai. (Haers, 2016)

- Sociālās prasmes ir pilnvērtīga sociālā dzīve (Osit, 2008)
- Sociālās prasmes ir kritiski nepieciešamas, lai cilvēks būtu spējīgs uzturēt pozitīvu saskarsmi ar citiem.

- Sociālās prasmes ir prasme sazināties bez konflikta un saglabāt labas interpersonālas prasmes (Brodski, 2007)

Speciālisti sociālās prasmes, lielākoties, raksturo sadarbības vai komunikācijas līknē. Tomēr, tiek minēts arī tas, ka cilvēks, kad apguvis šīs prasmes, kļūst mērķtiecīgāks, pozitīvāk attiecas pret citiem, veido savu piederību dažādām sabiedrības grupām, spēj uzņemties atbildību, u.c. Autore piekrīt, ka sociālās prasmes ir patiesi komplekss jēdziens ko viennozīmīgi definēt var būt apgrūtināši, tomēr, kombinējot dažādu speciālistu secinājumus, iespējams gūt vērtīgus un atbilstošus secinājumus par to kas tajās ietverts.

Sociālās prasmes var tikt dēvētas arī par saskarsmes prasmēm vai dzīves prasmēm. ‘‘Par visbūtiskākajām dzīves prasmēm Pasaules Veselības organizācijas seminārā par psihosociālo kompetenci (Ženēva, 1994) dalībnieki no 11 dažādām pasaules valstīm atzina vairākas prasmes:

- Problēmu risināšana;
- Stresa un trauksmes pārvaldīšana;
- Pašpārliecinātība/Pašnoteikšanās;
- Atbildības uzņemšanās;
- Lēmumu pieņemšana;
- Attiecību veidošana;
- Pretošanās ‘spiedienam’;
- Kritiskā domāšana;
- Efektīva komunikācija;
- Prasme tiekties uz mērķi. ‘’ (Jurčenko, 2008, 5.lpp)

Sociālās prasmes ir nepieciešamas cilvēku sadarbībai. Tās palīdz sekmīgi darboties grupā un apgūt mācību uzdevumus. Sociālās prasmes dod:

- Iespēju katram izmantot savu pieredzi un mācīties vienam no otra,
- Pašapziņu, savas vērtības un citu cilvēku kā unikālas vērtības apzināšanos,
- Interesi un rūpes vienam par otru un par grupas kopējo darba rezultātu,
- Humānas un emocionālas savstarpējas attiecības ar citiem,

- Prasmi sadarbības situācijā uzņemties atbildību par sevi un citiem. (Andersone, 2004)

Sociālās prasmes ir daudzu prasmju kopums, tāpēc tās nevar definēt tikai kā konkrētas komunikācijas vai saskarsmes prasmes. Tās var tikt meklētas dažādu citu prasmju veidu ietvaros.

Skola 2030 ietvaros ir definēti vairāki prasmju veidi, ko skolēniem nepieciešams attīstīt. Vienas no tām ir caurviju prasmes. Mācību laikā skolēns attīsta sekojošas caurviju prasmes:

1. **Kritiskā domāšana un problēmrisināšana** – prot pamatot viedokli ar uzticamiem faktiem, izaicinājumus risina sistemātiski – skaidri tos formulē, piedāvā risinājumu un to īsteno;

2. **Jaunrade un uzņēmējspēja** – atpazīst, ka pasaulē ir daudz kas aizraujošs, meklē jaunas iespējas, uzdrīkstas meklēt un piedāvāt jaunas idejas, pats tās īsteno un nepadodas ja rodas grūtības;

3. **Pašvadīta mācīšanās** – izvirza savai izaugsme īstermiņa un ilgtermiņa mērķus, tos īsteno un analizē savu domāšanas un rīcības gaitu, vada savas emocijas un uzvedību, no kļūdām mācās;

4. **Sadarbība** – sadarbojas ar citiem, lai sasniegtu mērķus, skaidri izsaka savas domas un vajadzības, ieklausās citos, pauž empātiju un komandā sniedz līdzvērtīgu ieguldījumu, atšķirīgu viedokļu gadījumā prot panākt cieņpilnu kompromisu;

5. **Pilsoniskā līdzdalība** – redz un izprot kā mijiedarbojas sabiedrība, apkārtējā vide un pats, ir skaidras savas vērtības un lēmumus iesaistīties sabiedriskos procesos pieņem balstoties uz tām;

6. **Digitālā pratība** – digitālajam saturam un tehnoloģijām pieiet ‘ar skaidru prātu’, izprot kad tās pašam un sabiedrībai noder un kad nodara kaitējumu, gudri izmanto to iespējas, lieto un rada vērtīgu saturu. (Skola 2030)

Aprakstītās caurviju prasmes ir atbilstošas sociālo prasmju jēdzienam, jo tajās ietverts sarežģīts un komplekss prasmju skaidrojums, kas skolēniem un pusaudžiem nepieciešams, atrodoties socializācijas vidē. Mūsdienās ļoti aktuālas ir prasmes socializēties digitālajā vidē, kas aprakstīts digitālajā pratībā. Tas ir būtiski jebkuram cilvēkam, tomēr jāuzsver, ka pusaudžu vecumā tas ir īpaši svarīgi, lai jaunieši prastu darboties arī šajā jaunajā vidē.

Analizējot teorētisko literatūru, autore izdala sekojošas sociālās prasmes:

- Prasme komunicēt;
- Prasme būt radošam;
- Prasme būt līdzjūtīgam;
- Prasme risināt problēmas;
- Prasme uzņemties atbildību;
- Prasme darboties digitālā vidē;
- Prasme menedžēt stresu un emocijas;
- Prasme sadarboties un strādāt grupās;
- Prasme uzstādīt mērķus un tos sasniegt;
- Prasme veidot pozitīvu uztveri par apkārtējo vidi;
- Prasme veidot pozitīvu uztveri par apkārtējiem cilvēkiem;
- Prasme veidot pozitīvu pašvērtējumu un būt paškritiskam

Socializācijas process dažādām paaudzēm var notikt un notiek atšķirīgi, tāpēc nākošajā sadaļā darba autore apskatīs tā specifiku tieši pusaudžu vecumposmā.

2. SOCIALIZĀCIJAS PROCESA SPECIFIKA PUSAUDŽU VECUMĀ

Cilvēku fiziskais un psiholoģiskais briedums mūsdienu pasaulē tiek iedalīts atsevišķos attīstības posmos. Tā pamatā ir attīstības psiholoģija, kas padziļināti pēta šos iedalījumus. Dažādu speciālistu iedalījumi atšķiras cits no cita, variējot vecumam, kas atbilst konkrētajai sadaļai vai izdalot atšķirīgus posmus. Tomēr, visu speciālistu darbībai ir kas kopīgs – pārliecība, ka cilvēka attīstība nav vienlīdzīga visu dzīvi, tā mainās, paātrinās vai palēlinās, taču turpina notikt. Speciālisti norāda, ka svarīgākā attīstība norisinās vecumā līdz 12 gadiem, jo šis posms ir kā pamats turpmākajai attīstībai. Tomēr nenoliedz, ka tieši pusaudžu vecums ir pārejas posms no bērnības uz pieaugušo dzīvi, līdz ar to šis “tilts” ir ārkārtīgi būtisks. (Shaffer, 2010)

Vācu izcelsmes Amerikāņu psihologs un psihoanalītiķis Eriks Eriksons savās grāmatās un daudzajās analīzēs ir izdalījis 8 šādus posmus, katrā aprakstot attīstības ātrumu un to, kādām psihosociālām prasmēm un uztverēm jāattīstās konkrētajā posmā. (Erikson, 1997) Konkrētajā teorijā pusaudžu kategorijā apskatīti cilvēki 12-18 gadu vecumā. Vecumposms tiek apzīmēts ar terminiem “identitāte” un “lomu sajukums”. Tie apzīmēti kā konflikts starp divām nozīmīgām attīstības līknēm šajā vecumā. Identitāte apzīmē to, ka cilvēks sāk apzināties sevi kā atsevišķu, individuālu būtni, ar saviem uzskatiem, vērtībām, vēlmēm, atšķirīgo izskatu, atdalot sevi no ģimenes/aprūpētājiem un skolotājiem, veicinot vēlmi kļūt patstāvīgam. Tomēr, tiek piedzīvots arī lomu sajukums, kad dažās sabiedrības grupās viņš tiek uztverts kā patstāvīgs cilvēks, tomēr citās, piemēram, ģimenē vai likuma priekšā, joprojām tiek uzskatīts par no aprūpētājiem vai skolotājiem atkarīgu. Veiksmīga attīstība nozīmētu, ka konflikts starp abiem terminiem tiek atrisināts labvēlīgi pusaudzim un sabiedrībai. (Erikson, 1997)

“Agrīnais pusaudžu vecums sākas brīdī, kad cilvēks sasniedz pubertātes fāzi un beidzas līdz ar vidusskolas izlaidumu (jeb aptuveni 18 gadu vecumā)” (Newman, 2012) Līdzīgs vecums aprakstīts arī Eriksona teorijā, tāpēc būtiski minēt, ka tas ir agrīnais pusaudžu vecums. Cilvēka attīstība neapstājas 18 gadu vecumā, taču, lielākoties, noslēdzas konkrētais posms. “Šim attīstības laikam ir raksturīgas straujas fiziskas izmaiņas, ievērojams kognitīvs un emocionāls briedums, jaunas seksuālas intereses un attiecības starp draugiem kļūst daudz sensitīvākas”. (Newman, 2012, 13.lpp) Pusaudzim ir jāsaskaras ar daudzām sarežģītām pārmaiņām un sajūtām. Nepieciešams apzināties savu seksuālītāti, kas bieži ir problēmatiski, izteikti gadījumos, kad aprūpētāji izvairās runāt par šo tematu mājās. Tāpat, draugi kļūst izteikti tuvāki un vārds “draudzība” iegūst pavisam citu nozīmi, nobriedušāku un nopietnāku. Lielākais prieks

un uzdevums šajā laikā ir ‘es’ apzināšanās, kas, vienlaicīgi saistīts ar nozīmīgiem cilvēkiem un grupām, bet tajā pašā laikā paliek autentisks un autonomš. (Newman, 2012) Šis ir pozitīvs konflikta risinājums, kas aprakstīts Eriksona nopelniem bagātajā teorijā. Pusaudzim ir būtiski kļūt patstāvīgam, tomēr tikpat svarīgi ir nepazaudēt sabiedrību, kļūt piederīgam kopienām un saglabāt savu lomu ģimenē.

Koncepta ‘Vētra un Stress’ skatījumā pusaudžu vecums ir turbulents laiks, kas pildīts ar konfliktiem un garstāvokļa maiņām. Norādot, ka pusaudži ikdienā piedzīvo ļoti pretējas emocijas un vēlmes kā:

- Vienatne un kompānija;
- Iedomība un pazemība;
- Prieks un skumjas;
- Labi nodomi un kārdinājums;
- Laipnība pret apkārtējiem un neiecietība. (Santrock, 2014)

Veidojoties bērna attiecībām ar citiem cilvēkiem, tiek apgūtas sociālās prasmes. Un, savukārt, apgūstot šīs sociālās prasmes, tiek veidotas attiecības ar citiem cilvēkiem un vide, kurā pusaudzis dzīvo. (Andersone, 2004) Pusaudža sociālo prasmju pamats ir bērnībā apgūtais. Tas ir tiešā kontaktā ar to kādā vidē, ar kādiem cilvēkiem, vienaudžiem un pieaugušajiem viņš ir izaudzis un kāds ir bijis socializācijas process ģimenē.

‘ Sociālās prasmes, kuras bērns apgūst socializācijas procesā, ir sarežģītu prasmju kopums, kas veicina veiksmīgu mijiedarbību ar vienaudžiem, vecākiem, skolotājiem un citiem pieaugušajiem’. (Braše, 2010, 13.lpp) Lai veidotos šīs cieņpilnās un veiksmīgās attiecības starp pusaudzi un citiem cilvēkiem, ir svarīgi tas, cik labi apgūtas ir sociālās prasmes. Tomēr, ņemot vērā, ka sociālo prasmju apguve ir pastāvīga un neaprobežojas ar konkrētu vecumu vai dzīves posmu, ir būtiski turpināt darbu tieši pusaudžu vecumā, kas sekmēs pozitīvu socializāciju arī kā pieaugušajam.

Tomēr, pusaudžu vecumā socializēšanās process var tikt papildus apgrutināts, ņemot vērā jaunieša ķermenī un prātā notiekošās pārmaiņas. Norit tik daudz strauju pārmaiņu sevī un apkārtējos, kas pusaudzim vēl ir nesaprotamas, ka ir tikai likumsakarīgi, ka rodas dažādas problēmas. ‘Sociālo prasmju apguve ir īpaši nozīmīga pusaudžu vecuma posmā, kad ļoti svarīgs ir apkārtējo cilvēku un jo īpaši vienaudžu spriedums un vērtējums.’ (Braše, 2010, 13.lpp) Laiks, kad cilvēks sāk apzināties savu suverēno identitāti, strauji mainās fiziski, izjūt jaunas seksuālas

tieksmes, cīnās par identitāti savu draugu vai klasesbiedru vidū un tomēr, joprojām, likuma priekšā ir atkarīgs no saviem aprūpētājiem.

Šajā vecumā pusaudži atrodas dažādākā sociālajā vidē. Viņu sociālās attiecības kļūst tuvākas un sarežģītākas. Jaunas un nozīmīgākas domas kļūst iespējamās. Rodas jaunas zināšanas par sevi un savu fizisko, sociālo un politisko vidi. Pusaudži piedzīvo jaunas pozitīvas emocijas kā romantiku, seksuālo iekāri, mīļumu un garīgumu, tomēr arī negatīvās emocijas kā skaudību, riebumu un nevaldāmas dusmas. (Santrock, 2016) Piedzīvojot visas šīs dažādās emocijas, pusaudzis var kļūt neapdomīgs un neiecietīgs pret apkārtējiem cilvēkiem, var rasties pārpratumi. Pieaugušie un citi jaunieši, kuri, iespējams, neizjūt tik spēcīgas emocijas, var nesaprast vai pārprast to kas notiek ar pusaudzi, redzot dažādās reakcijas un attieksmes vienādās situācijās. Attīstoties pusaudžu garīgajai identitātei, var rasties viedokļu un uzskatu nesakritības gan ar vienaudžiem, gan aprūpētājiem. Tas var likt pusaudzim piedzīvot vēl vairāk negatīvu emociju kā ‘’mani neviens nesaprot’’, ‘’mans viedoklis nav vērtīgs’’ un ‘’manas emocijas un sajūtas nevienam nav svarīgas’’.

Pamatlietas pusaudžu attīstībā nav mainījušās gadu desmitiem, tomēr ir būtiski apskatīt jauniešus tieši mūsdienu kontekstā. Mūsdienās pusaudža ikdiena nav iedomājama bez tehnoloģijām. Ņemot vērā, ka ilgstoši arī mācību process ir norisinājies attālināti un digitāli, tas ir atņēmis vienu no būtiskākajām socializācijas iespējām ikdienā. Tāpat, daudzi citi pulciņi un nodarbības notikušas vai turpina notikt digitālā vidē.

Tehnoloģiju attīstība ir ietekmējusi ne tikai pieaugušos, ne tikai bērnus, bet lielā mērā tieši šo starpvecumu – pusaudžus. Pēc Centrālās statistikas datiem, 2020. gadā interneta pieejamība Latvijas mājāsaimniecībās pieaugusi līdz 87,9%, kas ir par 9% vairāk nekā 2019. gadā. Par vienu no iemesliem var uzskatīt Covid-19 pandēmijas turpināšanos, kas palielinājusi cilvēku interneta lietošanas paradumu biežumu, strādājot, mācoties, iepērkoties vai izmantojot to izklaidei. 97,9% jauniešu vecumā no 16-24 gadiem internetu lieto vismaz reizi nedēļā un, salīdzinot ar 2019. gada statistiku, interneta lietošanas paradumi šīnī vecuma grupā nav būtiski izmainījušies. Populārākais joprojām ir sociālo tīklu lietošana, ziņu sūtīšana ziņapmaiņas lietotnēs un elektroniskā pasta izmantošana. (Centrālās statistikas pārvaldes datubāze, 2020) Tas kas nav minēts pieejamajos datos ir tas, ka pusaudži jau aptuveni 2 gadus, ar pārtraukumiem, skolu apmeklē tiešsaistē. Tas variē no vienas reizes nedēļā līdz pat visai mācību nedēļai. Sociālo tīklu un interneta komunikācijas ievērojamais īpatsvars noteikti atstāj ietekmi uz pusaudžu attīstību

un sociālās mijiedarbības kvalitāti jebkurā klātesošā sociālā iecijā vidē. Tas rada pieradumu komunicēt "caur ekrānu" un mazina prasmes reālajā dzīvē.

Digitālas komunikācijas pārsvars rada dopamīna deficītu. Tas var rezultēties vadošo funkciju attīstības novelotībā. Vadošās funkcijas ir kognitīvu procesu kopums – uzmanības kontrole, impulsitātes palēnināšanas kontrole, īslaicīgā atmiņa, kognitīvā elastība un plānošana, kas ir nepieciešamas ikdienas komunikācijā. (Haers, 2016) Tehnoloģiju pastiprinātā lietošana var rezultēties pusaudžu vispusējas attīstības novelotībā, tomēr, lielākoties, tieši sociālo prasmju. Pusaudža kognitīvie procesi tiek ietekmēti, jo organisms un prāts dabīgi nav radis pie šāda dopamīna deficīta ko izraisa tehnoloģiju lietošana. Rodas problēmas arī, piemēram, radošumā, jo pusaudzis spēj sevi izklaidēt neko neradot vai nespēlējot.

Analizējot zinātnieku teikto, pusaudži mēdz saskarties ar dažādām problēmām socializācijas procesā, kas var traucēt sociālo prasmju pilnveidošanā, piemēram:

- Zems pašvērtējums;
- Pretējā dzimuma savstarpējo attiecību apgrūtinājumi;
- Tiekme izrādīties, lielīties;
- Kautrīgums, noslēgtība;
- Lomu sajukums;
- Negatīvs piemērs;
- Trauksme;
- Digitalizācija

Iespējams secināt, ka pusaudži socializācijas procesā var būt apjukuši un nedroši. Piedzīvojot pārmaiņas savā ķermenī, prātā un vērtību sistēmā, pusaudzis var justies ļoti viens. Tāpat, attiecības ar apkārtējiem cilvēkiem tiek uztvertas daudz nopietnāk, lielākoties ar vienaudžiem – draugiem. Šīs attiecības kļūst tik svarīgas, ka pozitīva kontakta saglabāšanai iespējams kļūt par daudzu darbību motivāciju, tāpēc pusaudži, visbiežāk, ņem piemēru un visvairāk ietekmējas tieši no vienaudžiem. Vecāki un citi pieaugušie var tikt atgrūsti. Pusaudzis vēlas justies patstāvīgs un izjūt sevi kā pieaugušo, kamēr vecāki un likums viņu vēl uztver par bērnu. Tas rada lomu sajukumu. Pusaudžiem ir grūti arī kontrolēt savas emocijas un, dažkārt, tās rodas un tiek parādīts, it kā, neloģiskās situācijās. Attīstītās jauniešu garīgā identitāte. Kopumā, socializācijas process pusaudžu vecumā ir komplekss un tam ir nepieciešams pievērst īpašu uzmanību aprūpētājiem, skolotājiem, vadītājiem un speciālistiem, jo pareiza "ievirze" var veicināt pozitīvāku kopējo attīstību un kļūšanu par pieaugušo.

Analizējot teorētisko literatūru, atklājas, ka pusaudžu vecumā tiek attīstīta cilvēka garīgā identitāte un rodas vēlme saistīt sevi ar kādu grupu. Jaunieši var sākt iesaistīties dažādās reliģiskās organizācijās, piemēram, draudzēs. Nākamajā sadaļā autore aplūko tās socializēšanās un sociālo prasmju attīstības iespējas, kas jauniešiem ir pieejamas X draudzē.

3. SOCIALIZĀCIJAS PROCESA SPECIFIKA DRAUDZĒ

3.1. Faktori, kas ietekmē sociālo prasmju veidošanos draudzē

Socializācijas procesam ir dažādi līmeņi un attiecīgie komponenti:

- **Visa sabiedrība** – ekonomiskā, sociālā un politiskā sistēma;
- **Institūcijas** – uzņēmumi, plašsaziņas līdzekļi, skolas, universitātes, armijas, baznīcas;
- **Grupas** – vecāki un bērni, skolas mācības, vienaudži, draugi, paziņas
- **Subjekts** – pieredzes paraugi, nostādnes, zināšanas, emocionālās struktūras, kognitīvās spējas. (Andersone, 2004)

Katra socializācijas vide ietekmē sociālo prasmju pilnveidi. Tā var tikt ietekmēta pozitīvi vai negatīvi. Draudze ir institūcija, kur sociālo prasmju attīstība ir iespējama visu paaudžu pārstāvjiem.

“Draudzē uz brīvprātības principa pamata apvienojas vienas reliģijas vai konfesijas ticīgie, lai noteiktā apdzīvotajā teritorijā veiktu reliģisko darbību, kā arī cita veida darbību, ievērojot spēkā esošos likumdošanas aktus”. (Reliģisko organizāciju likums, 2011) Likumā tiek norādīts, ka draudze nav tikai reliģiska organizācija, kur ticīgi cilvēki sanāk kopā, dzied, lūdz un kristās. Tā ir iestāde, kas veic dažāda veida darbības, ievērojot likumu. Līdz ar to, draudzei ir plašas iespējas kā izmantot likumā noteikto kārtību.

Konkrētā draudze, kur noritējis pētījums, savu darbību veic dažādos veidos. Notiek Dievkalpojumi, taču tiek organizēti gan iknedēļas, ikmēneša un ikgadēji pasākumi, kur ir iespēja piedalīties gan pieaugušajiem, gan jauniešiem. Draudze ir ļoti aktīva savā pašvaldībā un tās apdzīvotajā teritorijā, veicot brīvprātīgo darbu, lai palīdzētu tās iedzīvotājiem. Tāpat, draudze aptver plašāku Latvijas sabiedrību, rīkojot nometnes un pasākumus jauniešiem. Draudzes galvenais mērķis ir iepazīstināt cilvēkus ar ticību, Dievu un to ko viņi uzskata par dzīves patiesību, vienlaicīgi sniedzot dažādu sociālo palīdzību. (Draudzes vīzija un mērķis, 2011)

Neraugoties uz to, ka, lielākoties, jebkuras draudzes darbības pamatmērķis ir balstīts ticībā, tas nenozīmē, ka evaņģelizācija (cilvēku informēšana par ticību, “labās vēsts” izplatīšana) ir vienīgais veids kā tā darbojas. Draudze, pamatojoties uz tās kristīgajām vērtībām un aicinājumu palīdzēt, veic darbību dažādās formās. Gan nodrošinot pārtikas pakas maznodrošinātajiem, ziedojot drēbes, piedaloties dažādās vislatvijas palīdzības akcijās, ziedojot naudu pat cilvēkiem citos kontinentos, apciemojot bērnus, kuri dzīvo bērnu namā, rīkojot nometnes ar iespēju nesegt pilnu dalības maksu, utt.

Ņemot vērā, ka sociālās prasmes ir dažādu, atsevišķu prasmju kopums, arī to veidošanās un pilnveidošanās process var būt dažāds. Draudzes kontekstā, sociālās prasmes tiek pilnveidotas dažādu kopīgu, regulāru aktivitāšu ceļā.

Sociālās prasmes un iemaņas veidojas un izpaužas cilvēku sociālajā mijiedarbībā. (Andersone, 2004) Draudzes mērķos redzamas vairākas sadaļas, kas tendētas uz plašāku socializāciju un sociālo prasmju attīstību:

- Katram pilsētas iedzīvotājam ir kāda saskarsme ar draudzi (sociālā palīdzība, evaņģelizācija, iesaiste rīkotajos pasākumos, u.c.);
- Katram draudzes loceklim ir draudzīgas attiecības ar cilvēkiem, kuri nav draudzes biedri;
- Draudze iesaistās sociālos projektos (ar līdzekļiem vai fizisku palīdzību);
- Reizi vai divas gadā tiek rīkots kopīgs pasākums vietējām draudzēm;
- Reizi gadā notiek "holandiešu" misija, kā laikā ~350 trūcīgiem cilvēkiem draudzes novadā tiek nogādātas pārtikas pakas;
- Norit "īsta brīvība" kurss, kas aicina piedalīties cilvēkus ar atkarībām un palīdz ar tām cīnīties (atbalsta grupa, nometnes, sadarbība ar sociālo dienestu);
- Norit aktīvs darbs ar jauniešiem gan draudzē, gan tiem, kuri nenāk no draudzē iesaistītām ģimenēm;
- Tiek rīkotas vasaras, pavasara un rudens nometnes jauniešiem no visas Latvijas ar draudzi saistītajā nometņu centrā. (Draudzes vīzija un mērķis, 2011)

Apskatot konkrētos draudzes mērķus, secināms, ka tie ir saistīti ar dažādu sociālo aktivitāšu un sociālās līdzdalības sekmēšanu draudzes apkārtnē. Tas liecina, ka draudze atstāj ietekmi uz daudz plašāku sabiedrību.

Kļūstot par draudzes patstāvīgu apmeklētāju un šīs sociālās grupas biedru, ir iespēja ne tikai saņemt tās sniegto palīdzību vai iesaistīties tās darbībā, bet iesaistīties tās organizēšanā. Tas, ka draudze ir tik sociāli aktīva padara tās locekļus aktīvākus, sociāli atvērtākus un palīdz attīstīt viņu sociālās iemaņas un prasmes.

Skola 2030 raksturota sociālemocionālās vides nozīme, kas, konkrētajā gadījumā apskatīta skolas kontekstā, tomēr var tikt attiecināta arī uz to kā pusaudžiem būtu jājūtas, atrodoties draudzē. Skolas sociāli emocionālo vidi raksturo šādi faktori.

1. **Labjutība.** Vai skolēni vēlas nākt uz skolu? Kā skolēni jūtas skolā? Vai skolā var novērot katra skolēna prieku, gandarījumu, sociālo piederību, mērķtiecību (ko ievēro un novērtē citi)? Vai katrs skolēns tiek uzklausīts? Kas par to liecina? Labjutību vidē rada arī priekšstats, ka ikviens var mācīties un katram skolēnam tiek radīta iespēja būt iesaistītam skolas/ klases dzīvē.

2. **Savstarpējās attiecības.** Kā skolā var ieraudzīt savstarpējo cieņu, rūpes, atbalstu? Kā skolā visi sazinās cits ar citu? Kādu savstarpējo attiecību paraugu skolā demonstrē pieaugušie? Vai viņi ir draudzīgi? Savstarpējās attiecības rod iespēju uzticēties, atklāt savas domas un jūtas, iedziļināties, prasīt palīdzību, jūtoties droši.

3. **Drošība.** Vai skolēni jūtas droši jebkurā skolas vietā? Vai skolēni jūtas atbildīgi cits par citu – vai skolotājiem tiek sniegta informācija, ja kāds piedzīvo pazemojošas situācijas, lai to novērstu? Vai skolotāji un cits atbalsta personāls domā par skolēnu drošību? Drošība, skatoties plašāk, rada vidi, kurā iespējams uzdot jautājumus, kļūdīties, nebaidoties, ka tos kāds var interpretēt kā nepietiekami kompetentus.

4. **Normas un noteikumu ievērošana.** Vai skolēni zina, kā uzvesties skolā dažādās situācijās? Kā viņi to iemācās? Vai skolēni ievēro noteikumus? Kā skolotāji izturas pret dažādiem skolēniem, vai to var raksturot kā vienlīdzīgu un taisnīgu attieksmi? Vai skolēniem un skolotājiem ir vieni noteikumi, piemēram, uz stundu ierasties laikus; sagatavoties stundai; novērtēt stundā padarīto? Noteikumi un normas arī rada pamatu drošībai.

5. **Emociju, sociālo situāciju izpratne un uzvedības pārvaldība.** Kā skolēni mācās saprast sevi, savu uzvedību, ieraudzīt citu skolēnu vajadzības? Kad tas notiek? Vai skolēni spēj un vēlas uzvesties pieņemami arī tad, ja viņus nepārrauga kāds no pieaugušajiem? Kā skolēni risina nesaskaņas un konfliktus? Vai viņi spēj strādāt kopā ar atšķirīgiem vienaudžiem? Skolēni, kas apguvuši prasmes saprast sevi, savas emocijas, pārvaldīt dažādas situācijas un saprast citus cilvēkus, spēj efektīvi vadīt arī savu mācīšanos.

6. **Palīdzības lūgšana/ sniegšana.** Vai skolā ikviens, kas lūdz palīdzību, to var saņemt? Vai skolēni prot lūgt palīdzību? Kas par to liecina? Kā skolotāji reaģē, izdzirdot lūgumu pēc palīdzības? Vai šis lūgums tiek sadzirdēts? Kā skolā tiek interpretēta palīdzības lūgšana un sniegšana? Palīdzības došana un lūgšana rada iespējas pielāgoties dažādībai, ar ko ikviens sastopas skolā.

Analizējot skola2030 izvirzītos faktoros, secināms, ka draudze spēj nodrošināt pozitīvu sociālemocionālo vidi. Draudzē darbojas īpaši sagatavoti jauniešu darba vadītāji, kuri analizē

un darbojas vides pilnveidošanā. Tiek vērotas situācijas, konflikti, veikts preventīvais darbs. Tiek paskaidroti un ievēroti noteikumi, tomēr, galvenais ko draudzes komanda praktizē ir piemēra demonstrēšana. Piemēram, ja kāds no vadītājiem lūdz citam vadītājam palīdzību, tad, neskatoties uz viņu, iespējams, tuvajām attiecībām ārpus draudzes, viņi to lūgs demonstratīvi parādot cieņpilnu, mīlošu un pretimnākošu savstarpējo komunikāciju. Tas ļauj pusaudžiem redzēt dzīvu piemēru un garantē rezultātus. Protams, tiek kontrolētas jauniešu sarunas, uzvedība un nepieciešamības gadījumā seko attiecīga rīcība. Arī sods var strādāt kā preventīvs mehānisms iesaistītajiem un citiem pusaudžiem, nonākot līdzīgās situācijās.

Draudze turpināja savu darbību arī covid-19 pandēmijas laikā, pielāgojot darbības norisi valstī spēkā esošajiem ierobežojumiem un ir iespējas

3.2. Sociālo prasmju pilnveidošana draudzes darbības ietvaros

Draudzē tiek organizēti tik daudz dažādi pasākumi un akcijas, kā laikā pusaudži var gūt neaizvietojamu pieredzi un attīstīt savas sociālās prasmes un papildināt savas zināšanas. Pamatojoties uz teorētiskās literatūras analīzi, pusaudžu vecumā attīstās ne tikai fiziskais ķermenis un zināšanas, bet arī cilvēka garīgums, kas, nereti, ir saistīts tieši ar draudzi un kristīgu sabiedrību.

Ņemot vērā, ka pusaudžu attīstības posms ir sarežģīts un pieprasa īpašu uzmanību, draudzē darbojas cilvēki, kuri ir atbildīgi par darbu ar jauniešiem. Divi galvenie jauniešu vadītāji un vairāki brīvprātīgie, kuri palīdz konkrētas darbības organizācijā.

Tomēr, pusaudžiem ir lieliska iespēja apmeklēt arī citus draudzes pasākumus, kas paredzēti visu vecumu pārstāvjiem.

Analizējot draudzes darbību un socializācijas iespējas, kas pieejamas pusaudžiem un to lomu sociālo prasmju pilnveidē, tikuši izdalīti sekojošie darbības veidi:

1. Dievkalpojumi - notiek katru Svētdienu, iespējams apmeklēt jebkuram cilvēkam, iespēja socializēties ar visu paaudžu, sociālo stāvokļu un etniskās piederības cilvēkiem, dzirdēt svētrunu, kristīgās vērtības, pieejamas uzkodas.

Sociālo prasmju pilnveidošanas iespējas:

1. Socializēties ar visu paaudžu cilvēkiem;

2. Dzirdēt mācītāja uzrunu, kas ir balstīta uz kristīgām vērtībām un aicina būt patiesiem, cerēt, mīlēt sevi un citus, novērtēt, būt pateicīgiem, palīdzēt, domāt dziļāk, analizēt, būt aktīviem, u.c.

3. Dievkalpojuma beigās draudzes apmeklētājiem sekot mācītāja aicinājumam apskauties (pēc savas iniciatīvas) un novēlēt "Lai Dievs svētī" cits citam;

4. Pēc Dievkalpojuma beigām uzkavēties, baudīt uzkodas un kafiju/tēju, socializēties.

Potenciāli attīstītās/pilnveidotās sociālās prasmes:

- Komunikācija
- Vērtības,
- Novērtējums;
- Pozitīvs fizisks kontakts

2. **Bībeles studija jauniešiem** – notiek katru pirmdienu, kopā tiek lasīti un apspriesti Bībeles stāsti, izceltas pozitīvās vērtības, kas tajos aprakstītas, labās un sliktās personības iezīmes cilvēkiem, kuri aprakstīti tajos, izvērtētas tēlu darbības un to sekas, uzdoti jautājumi, veidota diskusija, aizlūgšana par katru.

Sociālo prasmju pilnveidošanas iespējas:

1. Socializēties ar vienaudžiem un Bībeles studijas vadītājiem;
2. Lasīt, analizēt tekstā atspoguļotās vērtības;
3. Sniegt atbildes uz jautājumiem par lasīto, iedziļināšanās tajā;
4. Iesaistīties diskusijā, paust savu viedokli, uzskatus un uz klausīt citus;
5. Dalīties par savu dzīvi, problēmām, saņemt citu atbalstu un aizglūšanas, kas vēlreiz sniedz iespēju justies sadzirdētam.

Potenciāli attīstītās/pilnveidotās sociālās prasmes:

- Komunikācija ar vienaudžiem;
- Atvērtība;
- Atklātība;
- Uzticība;
- Viedokļa paušana;
- Atbalsta sniegšana un saņemšana

3. Bībeles studijas visai draudzei – notiek katru otrdienu, kopā (padziļinātāk nekā jauniešu Bībeles studijā) tiek lasīti un apspriesti Bībeles stāsti, izceltas pozitīvās vērtības, kas tajos aprakstītas, labās un sliktās personības iezīmes cilvēkiem, kuri aprakstīti tajos, izvērtētas tēlu darbības un to sekas, uzdoti jautājumi, veidota diskusija, iespējams pievienoties jebkura vecuma pārstāvim

Sociālo prasmju pilnveidošanas iespējas:

1. Socializāties ar visu paaudžu pārstāvjiem;
2. Grāmatas lasīšana, tekstā atspoguļoto vērtību analizēšana;
3. Sniegt atbildes uz jautājumiem par lasīto, iedziļināšanās tajā;
4. Iesaistīties diskusijā ar dažāda vecuma cilvēkiem, kas var būt izaicinoši, paust savu viedokli, uzskatus un uzklaut citu, iespējams, pieredzējušāku un vecāku.

Potenciāli attīstītās/pilnveidotās sociālās prasmes:

- Komunikācija ar dažādu paaudžu cilvēkiem;
- Atvērtība;
- Atklātība;
- Uzticība;
- Vērtības;
- Viedokļa paušana;
- Atbalsta sniegšana un saņemšana

4. Exodus kurss + mentoring + misija – visā Latvijā rīkots kurss, kas nav uzsākts šajā draudzē. Notiek, uzsākot kursu, 10 reizes grupā katru ceturtdienu, tiek sniegts ieskats kristietībā, katrā nodarbībā tiek rādīts ~15min garš video par pamattēmām, laiks mazajās grupās, kur diskutēt par to un atbildēt uz ~4 jautājumiem, notiek spēles. Pēc 10 grupas nodarbībām notiek 10 mentoringa tikšanās, katram pusaudzim tiek izvēlēts viens mentors (vecāks cilvēks ar ilgāku pieredzi ticībā un dzīvē no draudzes) un tiek apskatīti tās pašas 10 pamattēmas, kas grupas nodarbībās, padziļinātāk un personīgāk. Pēc mentoringa posma notiek misijas brauciens, kur visi dalībnieki un vadītāji dodas kopīgā ceļojumā ar mērķi palīdzēt kādai kopienai ārpus Latvijas. (Rumānijā, Holandē, u.c.)

Sociālo prasmju pilnveidošanas iespējas:

1. Socializēties ar vienaudžiem un kursa vadītājiem;
2. Gūt ieskatu kristietības vēsturē, attīstībā, vērtībās;

3. Paust savu viedokli mazajās grupās, atbildēt uz jautājumiem un uzklausīt citu pieredzi;
4. Izveidot vērtīgas attiecības ar vecāku draudzes locekli, tikties reizi nedēļā, dalīties ikdienišķās lietās, paplašināt redzesloku un mācīties no viņa pieredzes;
5. Doties misijas braucienā ārpus Latvijas ar vienaudžiem;
6. Veikt brīvprātīgo darbu kādā kopienā, kur tas nepieciešams;
7. Uzņemties atbildību par pienākumiem misijas laikā un izmantot kursa ietvaros iegūtās zināšanas.

Potenciāli attīstītās/pilnveidotās sociālās prasmes:

- Komunikācija ar vienaudžiem, vadītājiem, pieaugušajiem mentoriem un cilvēkiem no ārzemēm;
- Viedokļa paušana;
- Atbildības uzņemšanās;
- Vērtības;
- Atvērtība;
- Sadarbība;
- Empātija;
- Vadība;
- Atbalsta sniegšana un saņemšana
- Mērķu uzstādīšana un sasniegšana

5. Jauniešu vakari – notiek katru piektdienu, pusaudžiem vecumā no 13 gadiem, tiek veidotas dažādas aktivitātes – spēles, viktorīnas, rokdarbi, u.c., ir dažādas uzkodas un dzērieni, īsa uzruna par kādu jauniešiem aktuālu tēmu ar iespēju uzdot jautājumus vai interaktīvi iesaistīties, visa vakara garumā norit brīvas sarunas grupās vai visiem kopā.

Sociālo prasmju pilnveidošanas iespējas:

1. Socializēties ar vienaudžiem un vadītājiem;
2. Attīstīt savas zināšanas un prasmes caur dažādām spēlēm, aktivitātēm, nodarbībām;
3. Dzirdēt uzrunu, kas paredzēta tieši pusaudžiem, kas balstīta uz kristīgām vērtībām un aicina ticēt, mīlēt sevi un citus, cerēt, uzticēties, priecāties, būt pateicīgiem, novērtēt, u.c.;
4. Uzdot jautājumus, iesaistīties norisē;

5. Brīvi komunicēt ar citiem jauniešiem par ikdienišķām lietām, skolu, u.c.

Potenciāli attīstītās/pilnveidotās sociālās prasmes:

- Komunikācija;
- Vērtības;
- Viedokļa paušana;
- Sadarbība;
- Atvērtība;
- Atklātība;
- Uzticība

6. **Riteņbraukšanas pasākums** – notiek 1 vai 2 reizes gadā labos laikapstākļos, kad jebkurš draudzes loceklis, kuram ir pieejams velosipēds un vēlme dodas ceļā no draudzes ēkas līdz nometņu centram, aptuveni 40km garā posmā. Katrs izvēlas attālumu kādu veikt, jaunieši aicināti veikt visu ceļu, bet tuvumā atrodas busiņš ar piekabi, kas vajadzības gadījumā cilvēkus aizved uz nometņu centru. Pa ceļam ir pikniks pie ezera un vairākas kopīgas pauzes.

Sociālo prasmju pilnveidošanas iespējas:

1. Socializēties ar visu paaudžu pārstāvjiem;
2. Pavadīt fiziski aktīvu laiku grupā;
3. Pārvarēt fiziski grūtus brīžus un saņemt atbalstu no citiem;
4. Pavadīt dienu un pārnakšņot nometņu centrā, pavadīt laiku ar cilvēkiem, iesaistīties vērtīgās sarunās, u.c.

Potenciāli attīstītās/pilnveidotās sociālās prasmes:

- Komunikācija;
- Sadarbība;
- Atbalsta sniegšana un saņemšana;
- Patstāvība;
- Atvērtība

7. **“Holandiešu” misija** – notiek 1 reizi gadā, janvāra pirmajā nedēļā. Sadarbības draudzē Holandē tiek savākti ziedojumi par ko iegādāties ~300 pārtikas pakas, drēbes, apavi, u.c. No Holandes tiek nosūtīta komanda, kas atved mantas un palīdz misijā. Tiek nopirkts ēdiens un citas nepieciešamās preces, izveidotas pārtikas pakas trūcīgiem cilvēkiem. Pieteikšanās

notiek brīvprātīgi (reklāma avīzē), zvanot un norādot kur un cik pakas būs nepieciešamas. Brīvprātīgie tiek sadalīti grupās, katrā grupā ir kāds ar vadītāja apliecību un automašīnu. Pacīņas tiek nogādātas mājās divu novadu ietvaros – novadā, kur atrodas draudze un tajā, kur atrodas nometņu centrs. Misija ilgst nedēļu. Noslēdzošajās dienās tiek apciemoti novados esošie bērnu nami un pensionāti, nodoti ziedojumi šīm iestādēm.

1. Socializēties ar visu paaudžu pārstāvjiem;
2. Socializēties ar cilvēkiem no citas valsts;
3. Gūt ieskatu tajā kā notiek sociālās palīdzības sniegšana;
4. Piedalīties pārtikas sagādē, izvērtēt cenas, nepieciešamību;
5. Mācīties sadarboties komandā
6. Doties apciemot cilvēkus, kuriem šajā pēcsvētku laikā klājas grūtāk, ieraudzīt citādāku realitāti kādā cilvēki Latvijā dzīvo, veidot par to izpratni;
7. Apciemot pensionātus, bērnu namus, gūt ieskatu šo institūciju darbībā, socializēties ar to iedzīvotājiem.

Potenciāli attīstītās/pilnveidotās sociālās prasmes:

- Komunikācija;
- Sadarbība;
- Empātija;
- Brīvprātīgais darbs;
- Atvērtība;
- Uzticība;
- Vērtības

8. Nometnes – tiek rīkotas 5 vasaras nometnes, 1 rudens un 1 pavasara nometne. Nometni var apmeklēt bērni un jaunieši 7-18 gadu vecumā no visas Latvijas. Dalības maksa ir salīdzinoši zema un tiem, kuri nevar atļauties segt pilnas izmaksas, tiek sniegta iespēja saņemt atlaidi vai nometnes izmaksas var tikt segtas no draudzes līdzekļiem. Atsevišķi tiek rīkota nometne bērniem no visas Latvijas bērnu namiem un tās izdevumi tiek segti no ziedojumiem. Nometnē pusaudžiem un jauniešiem, kuri regulāri apmeklē draudzi, ir iespēja darboties arī kā brīvprātīgiem mazo grupiņu vadītājiem.

Sociālo prasmju pilnveidošanas iespējas:

1. Socializēties ar vienaudžiem un vadītājiem no visas Latvijas;

2. Piedalīties dažādās aktivitātēs, uzrunās, pārbaudījumos, izklaidēs kopā ar citiem;
3. Kļūt par vadītāja palīgu (<18) vai vadītāju (>18), ja ir iesaistījies draudzē;
4. Mācīties sadarboties komandā;
5. Piedalīties dažādās apmācībās par komunikāciju, bērnu socializāciju, vadību, u.c.;
6. Uzņemties atbildību par uzdevumiem, sagatavošanos, bērnu izklaidēšanu brīvajā laikā, pieskatīšanu, u.c.

Potenciāli attīstītās/pilnveidotās sociālās prasmes:

- Komunikācija;
- Atbildība;
- Atvērtība;
- Brīvprātīgais darbs;
- Sadarbība;
- Vadība;
- Vērtības

Analizējot draudzes darbībā iespējamās sociālo prasmju pilnveidošanas iespējas, secināms, ka draudzes darbība ir ļoti sociāli aktīva. Draudzes pasākumos tiek nodrošinātas iespējas pilnveidot sociālās prasmes. Katrā no aprakstītajiem darbības veidiem ir atrodamas vairāk kā 3 iespējas to pilnveidošanai.

Tas autorei atļauj izdarīt secinājumu, ka draudzes darbības ietvaros tiek piedāvātas plašas socializācijas iespējas. Tādas kā iespēja atrasties kopīgā vidē, sarunāties, diskutēt, analizēt, dzirdēt, spriest, veidot vērtību sistēmu un kritiski domāt par to kāda informācija tiek sniegta. Pusaudžiem ir iespēja socializēties gan ar saviem vienaudžiem, vadītājiem, kuri, lielākoties, arī paši ir jaunieši, bet arī ar pieaugušajiem un pat senioriem. Tas dod iespēju pilnveidot savas zināšanas, izpratni par pasauli un dzirdēt dažādu paaudžu cilvēku viedokli un piedzīvoto. Kritiskos gadījumos, kad pusaudži nāk no nelabvēlīgiem apstākļiem, tas var dot iespēju just ģimenisku tuvību ar draudzē esošajiem cilvēkiem.

Neatsverama vērtība, pusaudžiem piedaloties šajos pasākumos, ir tas, ka viņi var mācīties uzņemties atbildību un kļūt par vadītāju palīgiem un vadītājiem. Tas dod iespēju izvirzīt mērķi, sastādīt soļus, lai uz to virzītos un to sasniegt, gūstot gandarījuma un sasnieguma sajūtu. Pusaudži var justies piederīgi un svarīgi konkrētajā institūcijā, redzot, ka viņi tiek novērtēti un skatīti kā vienlīdzīgi.

Vērtību sistēmas veidošanās nereti tiek atstāta novārtā. Jaunieši apmeklē skolu, pulciņus, u.c., taču tas var nebūt pietiekami, lai tiktu izveidotas pozitīvas vērtības. Draudze ir vieta, kur lielākā daļa no stāstiem, uzrunām, diskusijām un sarunām tiek veidotas ap vērtību tēmu. Ticība ir vērtība. Cerība ir vērtība. Mīlestība ir vērtība. Tās ir trīs galvenās vērtības, kas aprakstītas Bībelē un uz kā pamata darbojas draudzes. Pusaudži var sākt analizēt Bībelē teikto, to, ko saka vadītāji, vienaudži, citi draudzes locekļi, un aizdomāties par to cik vērtīgas, piemēram, šīs lietas ir viņam, viņa ģimenei vai draugiem. Tas rada dziļāku izpratni un vēlmi sakārtot savu vērtību sistēmu.

Nereti jaunieši, kuri apmeklē draudzes pasākumus, nāk no neticīgām ģimenēm, t.i., neviens no viņu ģimenes draudzi neapmeklē. Tas palīdz formēt savu viedokli, izpratni un nostāju par to kas notiek draudzē. Protams, ģimenes viedoklis un paklausība vecākiem ir svarīga vērtība, tomēr, autore šādu situāciju redz kā ieguvumu ne tikai jauniešiem, bet arī viņu ģimenei. Viņš var iepazīstināt ģimeni ar to kā draudze darbojas ārpus tās sienām, sniedzot sociālo palīdzību, ziedojumus, rīkojot nometnes, sporta pasākumus, u.c. Ļaujot plašākai sabiedrībai uzzināt par tām iespējām, kas tajā var būt pozitīvas, neskaitot evaņģelizāciju.

Kopumā, bija būtiski izzināt draudzē esošās iespējas. Konkrētā draudze ir attīstījusi plašu darbības komplektu, kas pieejams novada un pilsētas pusaudžiem. Tajos ir atrodama gan garīga, gan sociāla vērtība. Lai konkrētāk saprastu pusaudžu un draudzes jauniešu vadītāju redzējumu par šo tēmu, tika veikts pētījums.

4. DRAUDZES DARBĪBĀ IESAISTĪTO PUSAUDŽU SOCIĀLO PRASMJU PILNVEIDES IESPĒJU IZPĒTE

4.1. Pētījuma metodoloģijas raksturojums

Lai labāk izprastu draudzes darbībā iesaistīto pusaudžu sociālo prasmju pilnveides iespējas, tika veikts pētījums. Pētījumā tika izmantota anketēšana, intervēšana un draudzes darbības novērošana.

Pētījuma mērķis: Izpētīt draudzes darbībā iesaistīto pusaudžu sociālo prasmju pilnveides iespējas, ar to saistīto problemātiku un to efektivitāti draudzē

Pētījuma bāze: X draudze. 19 pusaudži, vecumā no 13-18 gadiem, kuri aktīvi iesaistās X draudzes darbībā un 3 draudzes jauniešu darba vadītāji

Pētījuma metodes un to mērķi:

- Anketēšana – noskaidrot pusaudžu sociālo prasmju pilnveides iespējas draudzē, pusaudžu redzējumā;
- Intervēšana – noskaidrot pusaudžu sociālo prasmju pilnveides iespējas draudzē, vadītāju redzējumā;
- Novērošana – noskaidrot pusaudžu sociālo prasmju pilnveides iespējas draudzē, ar sociālpedagoģiskās novērošanas metodi

“Jebkura aptauja ir jautājumu saraksts, uz kuriem respondentam jānodod rakstiskas atbildes. Ilgu laiku aptaujas tika veidotas tikai “papīra formātā”, bet pēdējo 10-15 gadu laikā respondentiem arvien biežāk piedāvā datorā sagatavotas aptaujas. Tas nemaina aptauju izpildīšanas kārtību: respondentam jāizlasa jautājums, jāsaprot, kas tajā jautāts, un jāuzraksta atbilde vai arī jāizteic sava attieksme, viedoklis vai vērtējums, atzīmējot kādu no piedāvātajiem atbilžu variantiem”. (Geske, 2020)

Lai noskaidrotu draudzes darbībā iesaistīto pusaudžu redzējumu un vērtējumu par pētāmo problēmu, autore izvēlējās aptaujas pētniecisko metodi. 2022. gada janvārī tika izveidota tiešsaistes anketa “Pusaudžu sociālo prasmju pilnveidošanas iespējas draudzē”. Aptaujā piedalījās 19 respondenti – pusaudži, kuri regulāri apmeklē draudzes rīkotos pasākumus jauniešiem. Anketa bija anonīma. Tā sastāvēja no 23 jautājumiem. Ietverti tika slēgta tipa jautājumi, atvērti jautājumi un izvērtēšanas skalas jautājumi.

“Intervija ir kādas personas vadīta iepriekš mērķtiecīgi sagatavota saruna ar citu personu vai personu grupu, lai iegūtu noteikta satura informāciju, noskaidrotu citu runas dalībnieku viedokli par kādu jautājumu. Valodu apguves procesā intervija ir mācību paņēmiens, ko izmanto, lai pilnveidotu valodas apguvēja saziņas un valodas lietojuma kompetenci, kā arī sociālās sadarbības prasmes. Zinātniskajā pētniecībā – metode, saskaņā ar kuru respondentiem uzdod īpaši sagatavotus jautājumus, lai iegūtu zinātniskam pētījumam nepieciešamu informāciju”. (Anspoka, 2011, 41.lpp)

2022. gada 6. janvārī notika 3 video intervijas “ZOOM” platformā. Tika intervēts draudzes vadītājs, draudzes jauniešu darba vadītāja (ar psihologa izglītību) un draudzes jauniešu mācītājs. Intervijā tika uzdoti 6 jautājumi par pusaudžu sociālo prasmju pilnveides iespējām draudzē, to problemātiku un to efektivitāti draudzē.

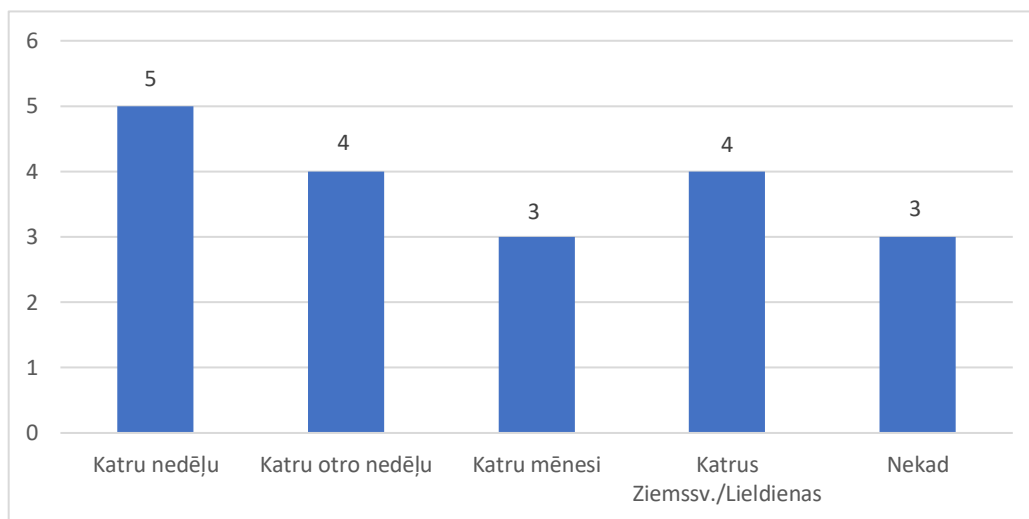
Pētījuma laikā, tika veikta sociālpedagoģiskā novērošana draudzes Dievkalpojumos un jauniešu vakaros, kā arī, 3 meitenēm tika veiktas padziļinātākas individuālās novērošanas.

4.2. Anketas rezultāti un to analīze

Pētījuma mērķis: Noskaidrot pusaudžu sociālo prasmju pilnveides iespējas draudzē, pusaudžu redzējumā

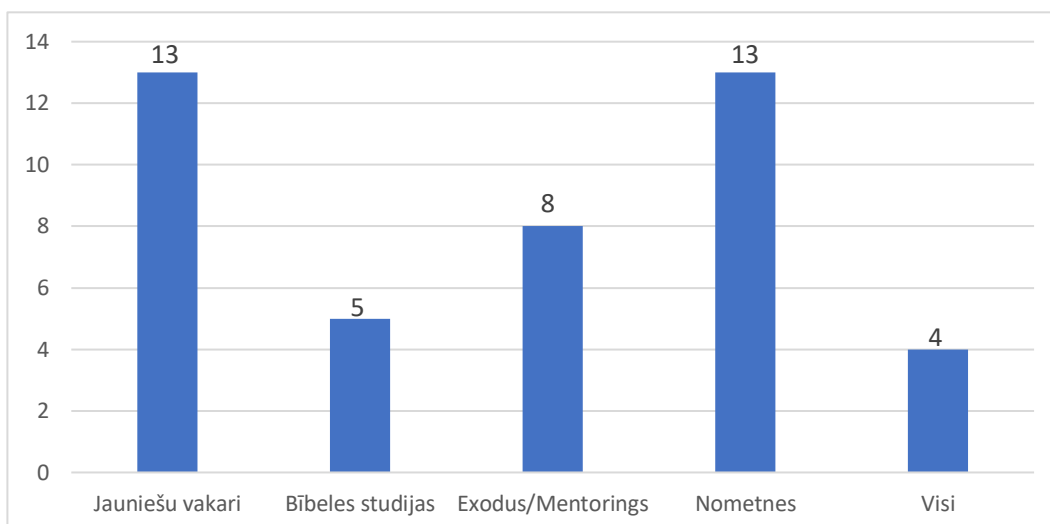
Pētījums laiks: 2022. gada janvāris

Pētījuma bāze: Pusaudži, vecumā no 13-18 gadiem, kuri regulāri iesaistās draudzes darbībā. Pētījumā piedalījās 19 respondenti. 15 sievietes un 4 vīrieši.

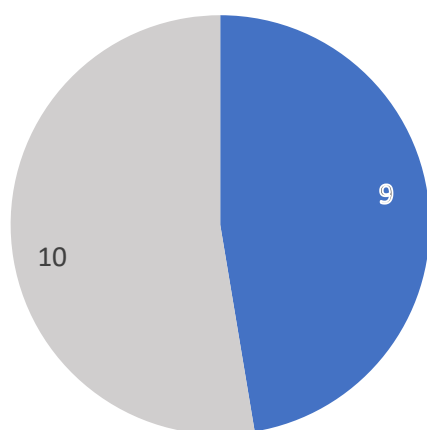
1.att. Pusaudžu draudzes Dievkalpojumu apmeklēšanas biežums

Draudzes Dievkalpojumu apmeklēšanas paradumi pusaudžu vidū ir dažādi. 12 jaunieši draudzi apmeklē regulāri, 7 pusaudži draudzes Dievkalpojumus neapmeklē vispār vai tikai konkrētos svētkos.

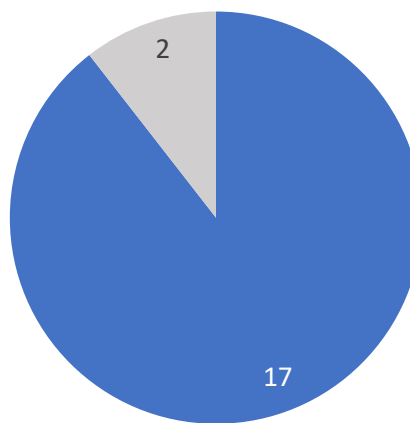
2.att. Jauniešiem paredzētās draudzes darbības apmeklēšanas paradumi.

Atklājas, ka vismazāk apmeklēta tiek Bībeles studija. Autore uzskata, ka, iespējams, tāpēc, ka tā ir padziļinātāka saruna par Dievu, Bībeli un kristīgām vērtībām. Visvairāk apmeklēti tiek jauniešu vakari un nometnes, tā iemesls var būt tāds, ka šie pasākumi, savukārt, ir brīvas atmosfēras, jautrāki, nepiespiesti, bieži bez tik nopietnām sarunām vai diskusijām, kas jauniešiem ļauj justies drošāk un vieglāk komunicēt, jo atbildēt uz jautājumiem vai iesaistīties diskusijās var būt izaicinoši. Tāpat, jauniešu vakaru rīkošanā īpaša uzmanība tiek pievērsta vecumposma īpatnībām un tam, lai tā saturs būtu pusaudžiem saistošs.

■ Jā ■ Nē

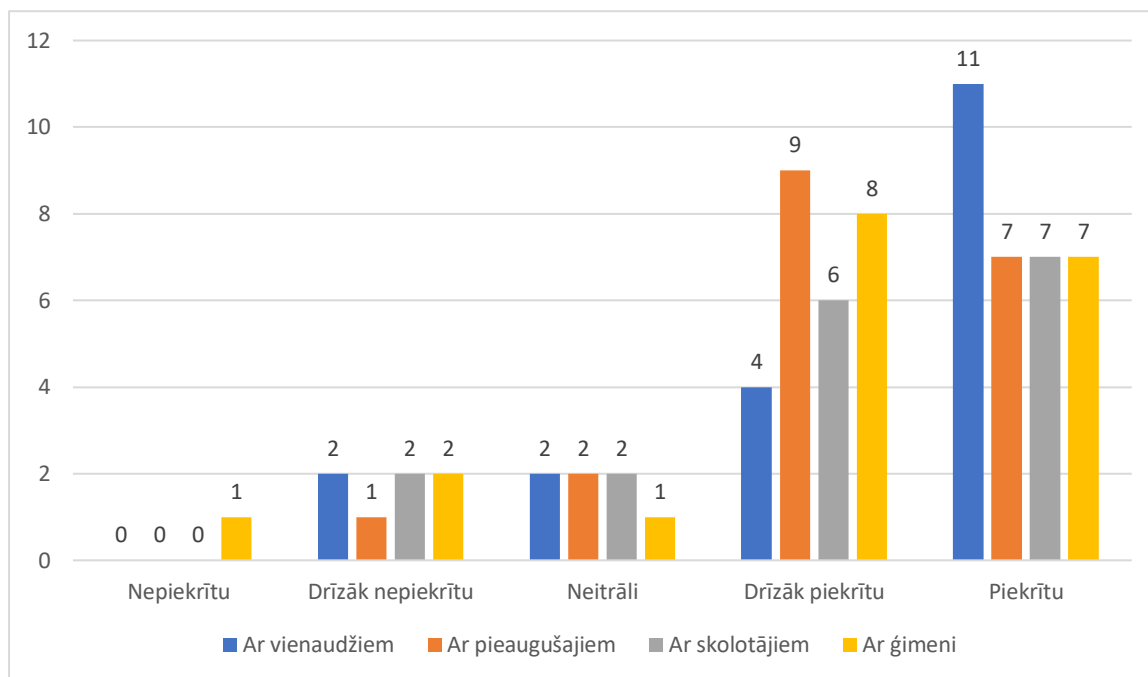
3.att. Vecāku draudzes apmeklēšanas paradumi

■ Jā ■ Nē

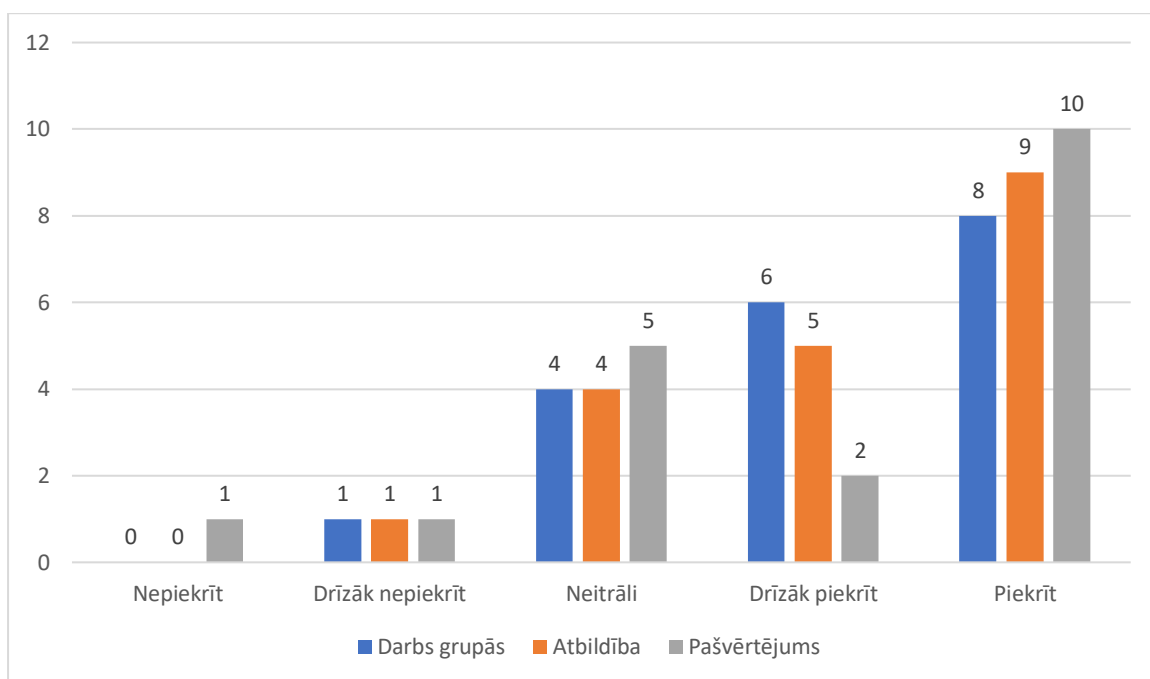
4.att. Draugu draudzes apmeklēšanas paradumi

Salīdzinot vecāku un draugu iesaisti draudzes darbībā, atklājas, ka tikai 2 jaunieši var atzīt, ka viņu draugi draudzi neapmeklē. Savukārt, vecāku draudzes apmeklējums ir daudz zemāks. Mazāk kā puse no intervētajiem pusaudžiem norāda, ka vecāki draudzi apmeklē. Tas skaidri norāda uz pusaudžu vecumposma īpatnībām, kad būtiskāk ir iederēties draugu sabiedrībā. Vecāku atbalsts nav tik būtisks, tomēr 18 no 19 jauniešiem atzina, ka gan vecāki, gan draugi atbalsta to, ka viņi ir iesaistīti draudzes darbībā. Ikdienā, pusaudži komunicē gan ar vienaudžiem, ģimeni, pieaugušajiem un skolotājiem, tāpēc pētījumā apskatīta komunikācijas prasmju iespējamā pilnveidošanās, apmeklējot draudzes pasākumus.

6.att. Pusaudžu komunikācijas prasmju pilnveidošanās

Svarīga prasme, ko pusaudži attīsta draudzes darbības ietvaros, ir komunikācija. Spēja veidot sarunu un uz klausīt. Šīs prasmes pilnveidošana var sekmēt uzlabošanu arī ikdienas komunikācijā. Tika izdalītas 4 cilvēku grupas, kur pusaudžiem ikdienā notiek visvairāk komunikācijas. Autore secina, ka visās grupās rezultāti ir, pārsvarā, pozitīvi. Lielākais respondentu skaits piekrita, ka komunikācijas prasmes uzlabojušās ar vienaudžiem, kas ir loģiski, jo, lielākoties, draudzes darbības ietvaros viņi ir saskarsmē tieši ar šo grupu. Viszemākais uzlabošanās rādītājs redzams skolotāju grupā. Iespējams, pusaudži nespēj saistīt komunikācijas prasmju uzlabošanu skolā ar aktivitātēm ārpus tās. Pētījumā izvērtēta arī citu prasmju pilnveidošanās.

6.att. Pusaudžu sociālo prasmju pilnveidošanās

Lai gūtu padziļinātāku izpratni par to, kādas sociālās prasmes pusaudži pilnveido draudzes darbības ietvaros, tika izdalītas vēl 3 – darbs grupās, spēja uzņemties atbildību un pašvērtējuma paaugstināšanās. Analizējot rezultātus, autore apstiprina, ka arī šīs sociālās prasmes tiek pilnveidotas draudzes darbības ietvaros kā tas aprakstīts darba teorētiskajā daļā. Lai gan 10 pusaudži piekrīt apgalvojumam, ka viņu pašvērtējums ir paaugstinājies, tomēr 7 atbildes ir neitrālas un 2 pusaudži drīzāk nepiekrīt vai nepiekrīt.

Anketēšanas rezultāti atklāj pusaudžu redzējumu par viņu sociālo prasmju pilnveidošanos draudzes darbības ietvaros. Autore secina, ka draudzes darbībā tiek pilnveidotas pusaudžu sociālās prasmes un viņi to apzinās. Tomēr, skaidri redzami arī aspekti, kur nepieciešama papildus analīze un speciālistu izvērtējums, tāpēc autore darba nākošajā daļā veica interviju ar draudzes jauniešu darba vadītājiem.

4.3. Intervijas rezultātu analīze

Intervijas mērķis: Noskaidrot pusaudžu sociālo prasmju pilnveides iespējas draudzē, jauniešu vadītāju redzējumā

Intervijas laiks: 2022. gada 6. janvāris

Tika veiktas 3 video intervijas "ZOOM" platformā ar draudzes vadītāju, un 2 draudzes jauniešu aktivitāšu vadītājiem. Intervijā tika uzdoti 6 jautājumi par pusaudžu sociālajām prasmēm un to pilnveidošanas iespējām draudzē. Intervijas mērķis bija noskaidrot pusaudžu sociālo prasmju pilnveides iespējas draudzē, ar to saistīto problemātiku un to efektivitāti, draudzes jauniešu vadītāju redzējumā.

Intervija ar draudzes vadītāju

Draudzes vadītājs draudzē darbojas jau vairāk kā 15 gadus. Viņš ir arī ar draudzi saistītā nometņu centra vadītājs. Ilgās pieredzes laikā, ir veikta darbība ar dažādiem jauniešiem. Vadītājs atzīst, ka šobrīd jaunieši ir citādāki kā pirms 10 gadiem. Steidzīgā pasaules sistēma, tehnoloģijas un tas, ka viss ir tik pieejams, ir izmainījis pusaudžu domāšanu un, noteikti, arī sociālās prasmes.

Draudzes vadītājs norādīja, ka draudzes galvenais mērķis saistībā ar pusaudžiem un vispār ir "iet un darīt par mācekļiem", kā tas teikts Bībelē - iepazīstināt cilvēkus ar to, kas ir Dievs un Jēzus. Tas ir garīgais mērķis. Tomēr, kā aprakstīts darba teorētiskajā daļā un uz ko norādījuši arī intervējamie, draudzes mērķis neaprobežojas tikai ar sludināšanu. Tā ir arī, piemēram, sociālā palīdzība gan cilvēkiem draudzē, gan ārpus tās un tajā skaitā arī pusaudžiem. Draudzes vadītājs akcentē, ka jebkurai draudzei sākumā būtu jācenšas aizsniegt tieši jauniešus. Viņš vēlas, lai pusaudžos tiktu ieaudzīnātas kristīgās vērtības, kas, virzoties tālāk dzīvē - studējot, strādājot un veidojot patstāvīgu dzīvi - varētu būt kā stiprs pamats.

Draudzes vadītājs kā būtisku faktoru min to, ka, lai veiksmīgi darbotos ar jauniešiem viņos ir jāiedziļinās un jāmēģina izprast viņu vēlmes un vajadzības. Svarīga ir vide - tai jābūt nepiespiestai, neagresīvai, tādai, kur nevajadzētu lielīties ar to kas kādam ir vai nav, kur varētu

būt paši. To viņš norāda kā faktoru, kas saista tieši draudzē. Tāpat, viņš norāda, ka daudzi jaunieši redz iespēju sevi realizēt caur draudzi. Ja kādam jauniešim ir vēlme nodarboties ar labdarību, sociālo darbu vai nometņu organizēšanu, piemēram, tad viņi redz, ka mūsu draudzē tas ir iespējams. Viņš piemin, ka draudze tomēr pilda daudz specifiskākas funkcijas kā sabiedrība kopumā to uztver, sniedzot palīdzību un dodot iespēju jauniešiem to redzēt un iesaistīties.

Par galvenajām problēmām, ar ko draudzē saskaras pusaudži, draudzes vadītājs atzina paaudžu atšķirības. Jauniešiem rīkotajos pasākumos ir sastopams liels vecumu diapazons. 13-18 gadi, kas apgrūtina komunikāciju. Tāpat, vadītāju-pusaudžu starpā. Ja ir lielāka vecumu atšķirība, rodas lielākas problēmas socializēties.

Draudzes priekšnieks atklāj, ka, attālinātās darbības rezultātā ir vērojamas problēmas, tomēr svarīgi akcentēt, ka dažiem jauniešiem šis laiks ir palīdzējis atvērties un iesaistīties vairāk, jūtoties drošāk. Viņi ir varējuši atrast savu vietu un sākt piedalīties pat organizatoriski, ko iepriekš nebūtu spējuši. Tomēr, par lielāko mīnusu atzīst to, ka jauniešiem nav laika vienkārši "papļāpāt". Zoom vidē viss notiek ļoti organizēti un šķiet, ka nedrīkst būt brīvs brīdis – jābūt kādam jautājumam, aktivitātei vai spēlei. Iztrūkst ikdienišķās, vienkāršās sarunāšanās un socializēšanās, kas jauniešiem ir būtiska, veidojot attiecības.

Problēmas sastopamas arī komunikācijā ar citiem draudzes locekļiem, kuri ir gados vecāki. Draudzes vadītājs piemin terminu "pamācīt mīlestībā", kas būtu jāievēro vecākiem cilvēkiem pret jaunākiem un otrādi. Tā nereti ir arī draudzē – cilvēks saka labas, pareizas lietas, bet tās tiek pasniegtas bez cieņpilnām attiecībām. Saprotams, ka daļa draudzes locekļu tajā aktīvi darbojas jau pat gadu desmitiem un vēlas, lai viss paliktu kā ierasts. Jaunieši ienāk draudzē ar jaunām idejām, vēlmi tās realizēt, bet vecākie nesaprot tā vajadzību, taču jaunieši neprot to cieņpilni pasniegt kā rezultātā rodas konflikti.

Draudzes vadītājs neuzskata, ka, esošajā situācijā valstī un pasaulē, darbībā būtu kas jāmaina. Viņš atklāj, ka attālinātās darbības laikā socializācijas problēmas neatklājas tik bieži un ir nenozīmīgākas. Vienīgais, kas jauniešiem patiešām būtu nepieciešams, būtu atsākt tikties dažāda lieluma grupās. Tomēr, tas nav lēmums, ko var pieņemt draudze, bet gan valsts. Draudzei jāturpina sava darbība tiešsaistē un iespēju robežās jānodrošina tikšanās klātienē. Draudzes

vadītājs uzskata, ka tas kā pusaudži prot socializēties “ekrānos” ir tiešs atspoguļojums tam kā viņi to prot dzīvē, tāpēc jādara viss, lai viņiem būtu šī iespēja satikties. Beigās draudzes vadītājs uzsver, ka draudzei jānodrošina iespēja socializēties un jaunieši labprāt to darīs.

Intervija ar draudzes jauniešu mācītāju

Draudzes jauniešu mācītājs draudzē darbojas salīdzinoši neilgi – nepilnus 2 gadus. Viņš šobrīd ir atbildīgs par visu jauniešiem paredzētās darbības organizēšanu.

Jauniešu mācītājs atzīst, ka būt iesaistītam un darboties draudzē ir viņa dzīves aicinājums. Viņa galvenie mērķi attiecībā uz pusaudžiem ir rādīt labu piemēru, pamācīt, nebaidīties atzīt savas kļūdas un tieši ar to palīdzību uzrunāt jauniešus. Tāpat, viņš norāda, ka viņš vēlas iedrošināt katru draudzes locekli un tajā skaitā jauniešus, ieguldīt viņos un nodot savas zināšanas, būt līdzās brīžos kad ir grūti. Viņš atzīst, ka tiešām “dzīvo līdzī” pusaudžiem un viņi to var just. Viņš ļoti vēlas un cenšas iesaistīt jauniešus, ļaut viņiem justies vajadzīgiem un vērtīgiem, piederīgiem. Tāpat kā draudzes vadītājs viņš norāda, ka vēlas, lai katrs jaunietis izveidotu spēcīgu ticības pamatu un, lai, visur kur viņi ietu, strādātu un uzturētos, viņi varētu būt kā gaisma.

Jauniešu mācītājs norāda, ka būtiski ir tas, ka pusaudžim tiek dota iespēja darboties un iesaistīties jebkādā veidā. Pat vienkāršās tehniskās lietās, piemēram, būt atbildīgam par gaismu ieslēgšanu, u.c. Viņš norāda, ka katram jaunietim tomēr ir atšķirīgas komunikācijas spējas, jo tās var būt traumētas kopš bērnības. Svarīgi ir tas, ka draudze jauniešus atbalsta arī praktiskās lietās, piemēram, ziedojot iespējai jauniešiem doties uz nometni. Būtiski, ka draudzē ir labs vadītājs kā tas ir mūsu draudzē, kurš sasaista paaudzes un ir pretimnākošs pret jauniešiem un ļauj viņiem justies droši. Tāpat, ir ļoti laba iespēja piedalīties mentoringā, jo tas dod iespēju veidot attiecības ar vecākiem draudzes locekļiem un justies droši atrasties draudzē.

Viņš uzskata, ka problēmas rodas brīžos kad pusaudži neizveido labas attiecības pirmajā tikšanās reizē un sāk grupēties. Piemēram, ja kāds uzskata, ka ar konkrēto cilvēku viņam nevar izveidoties labs kontakts, tad viņš izvairās un nemēģina vēlreiz veidot tās attiecības. Protams, ir daudz vienojošie faktori, kas var būt starp pusaudžiem un viņus iedalīt grupās – māksla, sports,

teātris, u.c. Tāpat, viņš norāda, ka pusaudžu starpā veidojas aizvainojums, nepiedošana, u.c. emocijas, ko rosina pārpratumi.

Jauniešu mācītājs akcentē arī to, ka tieši Dievkalpojumus vairāk apmeklē pusmūža un vecākas paaudzes cilvēki. Ļoti reti jaunieši.

Intervija ar draudzes jauniešu darba vadītāju – psihologu

Jauniešu darba vadītāja uzsver, ka viņas mērķis ir, lai draudzē tiktu parādīta atvērtība pret jauniešiem, ka viņi ir pieņemti un varētu būt tādi kādi viņi ir šajā vidē. Tad kad viņi jūtas pieņemti tad draudzē ir iespēja pieaugt un mācīties lietas, kas noderēs turpmākajā dzīvē, piemēram, komunikāciju, uzticēšanos, utt.

Jauniešu darba vadītāja kā galveno faktoru priekš pusaudžu pozitīvas socializēšanās, minēja to, ka svarīgi ir tas, ka draudzē ir citi jaunieši ar kuriem socializēties. Viņa norāda, ka tas, ka jauniešiem, kuri atnāk uz draudzi tajā atrodas viņu vienaudži, kuriem ir līdzīgas vērtības un intereses, viņiem ļauj justies pieņemtiem un kā ‘savējiem’. Tomēr, kā būtisku faktoru jauniešu vadītāja minēja arī to, ka draudzē tomēr atrodas visu vecumu cilvēki, kuri var ieņemt vecāku, vecvecāku, brāļu, māsu, u.c. lomas pusaudža dzīvē, kas, iespējams, nav aizpildītas viņa ģimenē. Ir svarīga laba vecumu dinamika, viņa norāda.

Jauniešu vadītāja uzskata, ka problēmas rada tas, ka pusaudži ir tik pieraduši komunicēt ‘caur ekrāniem’, ka neprot un nevēlas vairs komunicēt un uzticēties cilvēkiem klātienē. Viņa uzsver arī to, ka pusaudži bieži ir nepārliecināti par sevi un tas traucē viņiem atvērties. Pusaudžu-vadītāju starpā viņa min, ka problēma ir tajā, ka pusaudžiem šķiet, ka vadītāji ir vecāki un gudrāki, un pašu jauniešu viedoklim vai uzskatiem nav tik lielas nozīmes, kas mazina viņu iesaisti sarunās un diskusijās.

Jauniešu vadītāja uzsver, ka senāk attiecības starp paaudzēm draudzē bijušas labākas. Pēc viņas novērojumiem, jaunieši nav spējīgi paši uzsākt sarunu un komunikāciju ar vecāku draudzes locekli. Iespējams, ka agrāk tas bijis biežāku kopīgo pasākumu dēļ, kas veicinājis savstarpējo komunikāciju. Protams, tiek atzīmēts tas, ka covid-19 pandēmijas dēļ draudzē ir

ierobežots cilvēku skaits, kas, lielākoties, ir seniori, un jaunieši, savukārt, apmeklē Dievkalpojumus tiešsaistē un savstarpējā komunikācija neveidojas.

Jauniešu vadītāja uzskata, ka redzamākās pandēmijas sekas ir tajā, ka jaunieši kļūst noslēgtāki un iedzīvojas savās mazajās pasaulēs, atzīstot, ka konkrētākās sekas tam būs redzamas tieši atkal tiekoties klātienē.

Viņa uzskata, ka vērtīgi būtu izstrādāt draudzē vairāk kopīgu pasākumu un darboties ar dažādu paaudžu cilvēkiem. Tas veicinātu pozitīvu starppaaudžu komunikāciju un ļautu jauniešiem justies drošāk arī Dievkalpojumos, ko viņi apmeklē ļoti neregulāri.

Katrs no intervētajiem draudzes darbībā iesaistītajiem, spēja sniegt vērtīgu ieskatu tajās problēmas, ar ko draudzes pusaudžiem ikdienā jāsaskaras. Autore secina, ka draudzes darbībā iesaistītie cilvēki ir mērķtiecīgi un apdomīgi darbā ar jauniešiem. Viņi analizē situācijas, problēmas, apzinās dažādas vecumposma īpatnības, kam darbā jāpievērš uzmanība. Tas veido šo pozitīvo vidi un sociālo prasmju pilnveidi, ko jaunieši aprakstījuši arī anketā.

Tomēr, problēmas rodas un spilgtākās skaidri atspoguļojas vadītāju teiktajā. Paaudžu atšķirības, komunikācijas prasmju atšķirība un pašvērtējums. Lai efektīvāk izvērtētu draudzes darbībā iesaistīto pusaudžu sociālās prasmes un to problemātiku, darba autore turpmākajā sadaļā veica sociālpedagoģisko novērošanu.

4.4. Draudzes darbības novērošanas rezultāti

Veicot draudzes darbības novērošanu, tika izvēlēti divi novērojamie darbības veidi. Pirmkārt, tika novēroti Dievkalpojumi, pievēršot uzmanību tam cik daudz pusaudžu tos apmeklē un kā norit viņu komunikācija savstarpēji, un ar gados vecākajiem draudzes locekļiem. Klātienē Dievkalpojumos bija iespēja atrasties 10 cilvēkiem, taču atlikušie draudzes locekļi tam varēja pievienoties ZOOM platformā. Otrkārt, novērošana notika draudzes rīkotajos jauniešu vakaros, kas, šajā sezonā, norisinājās attālināti. Tas, kāpēc draudzes vadība izvēlējās neatsākt klātienē darbību, arī kad radās iespēja pulcēties mazākam cilvēku skaitam, bija tāds, ka attālinātās darbības laikā jauniešu vakariem regulāri pievienojās cilvēki no dažādām Latvijas vietām un pat ārzemēm. Vadītāji nevēlējās jauniešiem liegt vienreizējo iespēju pavadīt laiku kopā, neraugoties uz to, kur viņi atrodas.

1. Dievkalpojumi

Novērošanas mērķis: Noskaidrot pusaudžu Dievkalpojumu apmeklēšanas paradumus klātienē un ZOOM, prasmi komunicēt ar citiem draudzes locekļiem un iespējamo sociālpedagoģisko iesaisti

Novērošanas laiks: 4 nedēļas

Novērošanas kritēriji:

1. Pusaudžu vidējais Dievkalpojumu apmeklējums klātienē un ZOOM;
2. Pusaudžu iesaiste Dievkalpojumā;
3. Pusaudžu komunikācija ar citiem draudzes locekļiem;
4. Iespējamie cēloņi Dievkalpojumu neapmeklētībai pusaudžu vidū;
5. Iespējamā sociālpedagoģiskā darbība

Novērošana notika klātienē un ZOOM platformā, ņemot vērā, ka tās noritēja paralēli. Iespēja apmeklēt svētrunu fiziski tika primāri piešķirta senioriem, kuriem nav tik plašas iespējas piekļūt tai internetā. Tas mazināja pusaudžu iespējas piedalīties klātienē, tomēr, katrā no svētdienām, kas tika novērotas, baznīcā bija brīvas vietas un netika izmantotas visas 10 iespējas.

Pārsvarā, svētdienu Dievkalpojumu klātienē apmeklēja 1 jaunietis, kurš bija atbildīgs par tehnisko noformējumu – gaismām, dziesmu vārdu projicēšanu un ZOOM tiešraidi. ZOOM platformā jaunieši Dievkalpojumu apmeklēja vairāk - vidēji 5. Tomēr, ņemot vērā veikto pētījumu, kur piedalījās 19 pusaudži, tas ir neievērojams skaitlis.

Pusaudži neapmeklē vai neregulāri apmeklē Dievkalpojumus, kas viņiem liedz vienu no iespējamām socializētās ar citu paaudžu cilvēkiem, radot diskomfortu situācijās kad komunikācija ir nepieciešama. Tāpat, tas rada un var radīt draudzes šķelšanos. Jaunieši un pieaugušie, seniori savā starpā nav pazīstami un ikdienā netiekas. Tas rada 2 lielas grupas, kas darbojas vienā draudzē, tomēr nav savstarpēji saistītas. Tā ir problēma, kam programmas izstrādē jāpievērš īpaša uzmanība, jo tā ir atklājusies ne tikai novērošanā, bet arī pusaudžu anketēšanā un intervijās ar draudzes jauniešu darba vadītājiem.

Papildus novērošanai, veiktas pārrunas ar 3 draudzes darbībā iesaistītiem pusaudžiem, kuri Dievkalpojumus apmeklē neregulāri.

Novērošanas laikā, izdalīti iespējamie iemesli jauniešu pasivitātei Dievkalpojumu apmeklēšanā:

- Agrs rīts;
- Svētdienas ir svarīgas dienas ar ģimeni un darbiem mājās;
- Maz jauniešu;
- Tiek izmantota sarežģītāka, teoloģiskāka valoda;
- Pārāk ilgs laiks sēdus pozīcijā, nespēja koncentrēties;
- Trūkst aktivitāšu.

Iespējamā sociālpedagoģiskā darbība Dievkalpojumu apmeklēšanas veicināšanā pusaudžu starpā būtu, pirmkārt, sadarbība ar draudzes jauniešu darbības vadītājiem. Sadarbojoties, katru nedēļu varētu tikt izsūtīti uzaicinājumi un sniegta informācija par Dievkalpojumiem citas darbības ietvaros (jauniešu vakaros, Bībeles studijās, Exodus, u.c.). Būtiskas izmaiņas varētu radīt individuālais darbs. Uzaicinājums apmeklēt Dievkalpojumu kopā vai informācija par to, ka būs sastopams kāds no jauniešu vadītājiem vai citi pusaudži, kas varētu radīt drošības sajūtu. Attiecību veidošana ar citiem draudzes locekļiem būtu vēlviens veids kā

ļaut jauniešiem justies drošāk, apmeklējot Dievkalpojumus. Piemēram, kopīga nometne ar draudzes pieaugušajiem un/vai senioriem, kur iepazīties brīvā gaisotnē. Tāpat, apmeklējumu, iespējams, veicinātu regulārāka draudzes mācītāju iesaiste darbā ar jauniešiem, sniedzot saistošas uzrunas jauniešu vakaros.

2. Jauniešu vakari

Novērošanas mērķis: Noskaidrot pusaudžu Dievkalpojumu apmeklēšanas paradumus klātienē un ZOOM, prasmi komunicēt ar citiem draudzes locekļiem un iespējamo sociālpedagoģisko iesaisti

Novērošanas laiks: 6 nedēļas

Novērošanas kritēriji:

1. Pusaudžu vidējais jauniešu vakaru apmeklējums ZOOM;
2. Pusaudžu iesaiste jauniešu vakara rīkošanā;
3. Pusaudžu iesaiste jauniešu vakara norisē;
4. Pusaudžu komunikācija ar vienaudžiem;
5. Pusaudžu komunikācija ar vadītājiem;
6. Iespējamā sociālpedagoģiskā darbība

Jauniešu vakari ir paredzēti pusaudžiem. Rīkojot tos, tiek pievērsta uzmanība vecumposma īpatnībām, izstrādājot veiksmīgāko iespējamo vakara programmu. Ņemot to vērā, loģiski, ka tie ir vairāk apmeklēti. Vidēji, jauniešu vakariem ZOOM platformā pieslēdzās 15 jaunieši. Katru nedēļu skaits atšķīrās, tomēr, tas bija ievērojami augstāks kā Dievkalpojumos.

Sākoties attālinātajai darbībai, vairāk jauniešu ir kļuvuši gatavi iesaistīties un palīdzēt jauniešu vakaru rīkošanā. Kāds izdomā aktivitāti vakaram, vēl kāds nosūta atgādinājumu citiem, cits noorganizē vēl kādu niansi. Tas pusaudžiem ļauj justies iederīgiem, vērtīgiem un kā daļai no komandas, kas veicina labākas attiecības ar vadītājiem. Tas ir būtiski, jo, kā apskatīts teorētiskajā daļā, sociālajās prasmēs ietilpst arī prasmes uzņemties atbildību un sadarboties grupās.

Novērojot jauniešu vakara rīkošanas procesu, atklājās, ka pusaudži vēlas uzņemties atbildību. Jauniešu mācītājs izveido sarakstu ar lietām, kas jāizdara, un uzaicina viesi, kurš

dalīsies ar uzrunu. Jauniešiem tiek piedāvāti dažādi iespējamie pienākumi un katram ir iespēja kādu no tiem izvēlēties. Katru nedēļu mainījās cilvēki, kuri veica konkrēto uzdevumu, lai dažādotu savu iesaisti. Autore uzskata, ka draudzē ir uzsākta ļoti laba prakse, lai iesaistītu pusaudžus un dotu viņiem iespēju parādīt savus talantus vai tieši otrādi – darītu kaut ko, kas sagādā grūtības. Pēc padarītā, jauniešos ir redzams patiess lepnums par paveikto un motivācija turpināt iesākto.

Novērojot jauniešu vakaru darbību, redzams, ka pusaudži ir priecīgi to apmeklēt un socializēties ar vienaudžiem. Viņi ir gatavi ieslēgt kameru, mikrofonu, piedalīties aktivitātēs un atbildēt uz jautājumiem. Autore uzskata, ka jauniešos ir redzama vēlme socializēties jebkādā formā. Tas viņiem ir nepieciešams. Ir labi, ka kāda institūcija nodrošina šādu iespēju, neapturot darbību pavisam.

Jauniešu vakaru norises laikā, pusaudži ir spējīgi komunicēt cits ar citu. Lai gan, kā atklājies intervijā, viņiem nav iespējas vienkārši ‘papļāpāt’ un 15 cilvēkiem tas var būt aprūtināsi. Tomēr, jebkuras aktivitātes vai diskusijas laikā, jaunieši brīvi izsaka komentārus, iesaistās sarunās, spēj paust savu viedokli un dalīties sajūtās arī par nopietnākām tēmām. Iespējams novērot konkrētus pusaudžus, kuriem ir grūtāk būt atklātiem. Viņiem tiek dota iespēja uz jautājumiem neatbildēt. Autore uzskata, ka ir normāli nebūt gatavam dalīties par personīgām lietām, it īpaši, ja daļa no cilvēkiem nav pazīstami. Kopumā, jauniešu komunikācija ir pozitīva un viņi prot nodot un saņemt informāciju, sadarboties aktivitāšu laikā un atbalstīt cits citu.

Komunikācijā ar vadītājiem, redzama bijība. Jaunieši izturas ļoti cieņpilni un pieklājīgi. Tomēr, saskarsmē redzama arī lielāka brīvība un jautrība.

Sociālpedagoģiskā darbība, kas varētu tikt veikta jauniešu vakaru ietvaros būtu, lielākoties, novērojoša un izvērtējoša. Piemēram, novērot pusaudžus, kuri mazāk iesaistās, ir izvairīgi runājot par konkrētiem tematiem, kļūst ļoti emocionāli, u.c. Izvērtēt jauniešu attieksmes potenciālos iemeslus un turpmāk veikt individuālo darbību.

3. Individuālā novērošana

Individuālajai novērošanai tika izvēlētas 3 meitenes. Draudzes jauniešu vakaru novērošanas laikā autore atklāja, ka 2 meitenēm ir grūtāk komunicēt, iejusties un paust savu viedokli, tāpēc tika veikta padziļinātāka novērošana un sociālo prasmju izvērtēšana. Novērojamo raksturojums:

Meitene A (16 gadi)

Meitene iesaistās draudzes darbībā jau vairāk kā 7 gadus. Sākumā tika apmeklētas tikai nometnes, tomēr, šobrīd, aktīvi iesaistās lielākajā daļā rīkoto pasākumu. Neiesaistās Dievkalpojumu apmeklēšanā. Nav pazīstama ar vecākiem draudzes locekļiem. Meitene ir atvērta un brīvi spēj komunicēt ar citiem cilvēkiem. Viņa tika izvēlēta novērošanai, lai tiktu salīdzināta ar meitenēm, kuru prasmes ir vājākas.

Meitene B (14 gadi)

Draudzes darbībā iesaistās 2 gadus. Apmeklēšanu uzsāka ar nometnēm, lēnām pievienojās arī jauniešu vakariem un exodus kursam. Neiesaistās Dievkalpojumu apmeklēšanā. Ir pazīstama ar vienu sievieti no draudzes, kura ir viņas mentore exodus kursa ietvaros. Meitene ir ļoti noslēgta, izvairās no komunikācijas ar citiem, izteikti pieaugušajiem.

Meitene C (18 gadi)

Draudzes darbībā iesaistās 4 gadus. Sāka apmeklēt jauniešu vakarus kopā ar draudzenēm. Reti iesaistās Dievkalpojumu apmeklēšanā. Ir pazīstama ar dažiem vecākiem draudzes locekļiem. Meitene ir izvairīga komunikācijā, iesaistās brīžos kad tas ir nepieciešams, nesniedz plašas atbildes uz jautājumiem, izvēlas ‘palikt malā’.

Lai izvērtētu meiteņu sociālās prasmes, tika izvēlētas 5 galvenās sociālās prasmes, kas, autoresprāt, ir nozīmīgas pusaudžiem, iesaistoties draudzes darbībā. Izveidota novērtēšanas skala, kur konkrēti aprakstītas katras prasmes izpausmes noteiktajā līmenī. (4.1. tabula)

4.1. tabula

1 – Prasme neizpaužas nekad; 2 – Prasme izpaužas reti; 3 – Prasme izpaužas dažreiz; 4 – Prasme izpaužas bieži; 5 – Prasme izpaužas vienmēr		
Npk	Sociālā prasme	Līmenis un raksturojums
1.	Prasme komunicēt ar vienaudžiem	<p>1 - Nekomunicē, izvairās no jebkāda veida komunikācijas;</p> <p>2 - Nelabprāt iesaistās komunikācijā, atbild ļoti īsi un klusi;</p> <p>3 - Iesaistās nepieciešamajā komunikācijā, atbild īsi un konkrēti;</p> <p>4 - Labprāt iesaistās komunikācijā, atbild plaši un skaidri;</p> <p>5 – Prot veidot/uzsākt komunikāciju, brīvi atbild un uzdod jautājumus</p>
2.	Prasme komunicēt ar pieaugušajiem	<p>1 - Nekomunicē, izvairās no jebkāda veida komunikācijas;</p> <p>2 – Nelabprāt iesaistās komunikācijā, atbild ļoti īsi un klusi;</p> <p>3 – Iesaistās nepieciešamajā komunikācijā, atbild īsi un konkrēti;</p> <p>4 – Labprāt iesaistās komunikācijā, atbild plaši un skaidri;</p> <p>5 – Prot veidot/uzsākt komunikāciju, brīvi atbild un uzdod jautājumus</p>

3.	Prasme paust savu viedokli un domas	<p>1 – Nekad nepauž savu viedokli;</p> <p>2 – Nelabprāt pauž savu viedokli;</p> <p>3 – Nepieciešamības gadījumā pauž savu viedokli, īsi un vispārīgi;</p> <p>4 – Labprāt pauž savu viedokli, plaši un konkrēti;</p> <p>5 – Prot brīvi paust savu viedokli un interesējas par citu</p>
4.	Prasme sadarboties	<p>1 – Nesadarbojas, izvairās iesaistīties jebkāda veida grupu darbā;</p> <p>2 – Nelabprāt iesaistās grupu darbā/sadarbojas;</p> <p>3 – Iesaistās nepieciešamajā grupu darbā/sadarbojas, seko norādījumiem;</p> <p>4 – Labprāt iesaistās grupu darbā/sadarbojas, pauž savas idejas un rīkojas;</p> <p>5 – Prot veidot grupu darbu/sadarboties un uzņemties vadību</p>
5.	Pašvērtējums	<p>1 - Zems</p> <p>2 – Drīzāk zems</p> <p>3 – Vidējs</p> <p>4 – Optimāls</p> <p>5 – Augsts</p>

Prasme komunicēt ar vienaudžiem

Būtiska prasme draudzes darbībā iesaistītajiem pusaudžiem ir prasme komunicēt ar vienaudžiem. Tas viņiem dod iespēju veidot attiecības citam ar citu un veido pozitīvu socializācijas vidi draudzes darbības ietvaros. Šī prasme ir nozīmīga arī viņu attīstības posmā, jo ir būtisks vienaudžu novērtējums un spēja iederēties.

4.2. tabula

Meitene	Meitene A	Meitene B	Meitene C
Vērtējums	5	2	3
Piezīmes	Labprāt uzsāk komunikāciju, uzdod jautājumus, izrāda interesi par citiem.	Nelabprāt iesaistās komunikācijā, izvairās atbildēt uz jautājumiem. Pasmaida un klusē.	Iesaistās komunikācijā tikai nepieciešamības gadījumā.

Prasme komunicēt ar pieaugušajiem

Komunikācija ar pieaugušajiem pusaudžiem var būt problemātiska, tomēr tā ir pamatā pozitīvām attiecībām ar vadītājiem un citiem draudzes locekļiem.

4.3. tabula

Meitene	Meitene A	Meitene B	Meitene C
Vērtējums	4	2	3
Piezīmes	Labprāt iesaistās komunikācijā ar pieaugušajiem, taču komunikāciju pati neuzsāk.	Nelabprāt iesaistās komunikācijā, izvairās atbildēt uz jautājumiem, ir ļoti bijīga pret vadītājiem.	Iesaistās komunikācijā ar pieaugušajiem tikai nepieciešamības gadījumā, kad tiek uzdots viņai adresēts jautājums.

Prasme paust savu viedokli un domas

Prasme paust savas domas ir ļoti būtiska, darbojoties draudzē. Pusaudžiem bieži jādalās ar savu pieredzi, jāatbild uz jautājumiem un jāiesaistās diskusijās.

4.4. tabula

Meitene	Meitene A	Meitene B	Meitene C
Vērtējums	4	1	2
Piezīmes	Labprāt pauž savu viedokli, nebaidās, taču neuzdod jautājumus citiem.	Nekad nedalās ar savu viedokli, runā tikai par vispārpieņemtām lietām, nekad tās neasociē ar savu personīgo pieredzi.	Nelabprāt pauž savu viedokli, ļoti reti un vispārīgi.

Prasme sadarboties

Lai veiksmīgi un efektīvi izmantotu draudzē piedāvātās iespējas, nepieciešama prasme sadarboties un strādāt grupās. Tas dod iespēju arī iesaistīties organizatoriskajā procesā.

4.5. tabula

Meitene	Meitene A	Meitene B	Meitene C
Vērtējums	5	2	4
Piezīmes	Labprāt sadarbojas grupās un tās vada.	Izvairās iesaistīties grupu darbā.	Labprāt iesaistās grupu darbā.

Pašvērtējums

Draudzes darbībā tiek pieņemts jebkurš cilvēks. Vadītāji vēlas, lai visi pusaudži justos iederīgi, vajadzīgi, vērtīgi un novērtēti. Dažkārt, tā justies jauniešiem traucē viņu zems pašvērtējums, kas rodas dažādu iemeslu dēļ un bieži ir īpaši samazināts šajā attīstības posmā. Autore uzskata, ka tā ir svarīga sociālā prasme, kam pievērst uzmanību.

4.6. tabula

Meitene	Meitene A	Meitene B	Meitene C
Vērtējums	4	2	3
Piezīmes	Meitenes pašvērtējums ir augsts.	Meitenes pašvērtējums ir zems.	Meitenes pašvērtējums ir optimāls.

Izvērtējot meiteņu sociālās prasmes, darba autore secina, ka meiteņu uzvedībai, tās izmaiņām un pozitīvajam vai negatīvajam progresam nepieciešams pievērst uzmanību programmas izstrādes laikā.

5. SOCIĀLPEDAGOĢISKĀS DARBĪBAS PROGRAMMA PUSAUDŽU SOCIĀLO PRASMJU PILNVEIDOŠANAI DRAUDZĒ

Programma tika izstrādāta, pamatojoties uz draudzē veikto pētījumu laikā no 2021. gada decembra līdz 2022. gada janvārim. Pētījums apstiprināja, ka ir nepieciešama sociālpedagoģiskā iesaiste un darbība pusaudžu sociālo prasmju pilnveidošanai X draudzē.

5.1. Sociālpedagoģiskās darbības programma pusaudžu sociālo prasmju pilnveidošanā X draudzē

Sociālpedagoģiskās darbības programmas izstrāde draudzē nav ierasta prakse. Iespējams, šī ir pirmā. Tomēr, tika atrasti daudzi veidi un darbības virzieni, kur nepieciešama pastiprināta uzmanība un iesaiste. Programmas izstrādē dažādos veidos piedalījās draudzes vadītājs, draudzes jauniešu darba vadītāja – psiholoģe un draudzes jauniešu mācītājs.

Sociālpedagoģiskās programmas mērķis: Veicināt pusaudžu sociālo prasmju pilnveidi X draudzes darbības ietvaros, piedāvājot jaunas, mērķtiecīgas socializācijas iespējas un papildinot jau esošās, kā arī, veicot darbību ar draudzes jauniešu darba vadītājiem.

Programmas aprobācijas laiks: 2022. gada februāris – 2022. gada maijs

Sociālpedagoģiskās darbības programma pusaudžu sociālo prasmju pilnveidošanai draudzē

Npk.	Darbības virzieni	Uzdevumi	Laika periods	Metodes	Izpildītājs	Plānotais rezultāts	Iespējamie riski
1.	Situācijas izvērtēšana	Veikt novērojumus draudzes darbības ar pusaudžiem ietvaros, izvērtēt viņu sociālās prasmes, iespējas tās pilnveidot programmas ietvaros.	Marts	Novērošana	Darba autore	Izveidots pamatots priekšstats par pusaudžu sociālo prasmju pilnveides iespējām	Nav precīzi novērojamas sociālās prasmes vai to trūkums. Draudzes jauniešu darba vadītāji nepiekrīt pasākumu novērošanai. Grūtības veikt novērošanu attālināti.
2.	Sadarbība ar draudzes jauniešu darba vadītājiem	Veikt pārrunas ar draudzes jauniešu darba vadītājiem, draudzes priekšnieku, lai noskaidrotu aktuālās problēmas pusaudžu starpā, gūtu atbalstu tālākā programmas izstrādē un sadarbībai,	Marts, Aprīlis	<ol style="list-style-type: none"> 1) Pārrunas; 2) Diskusijas; 3) Fokusgrupa 	Darba autore, draudzes jauniešu darba vadītāja - psiholoģe, draudzes jauniešu mācītājs un draudzes vadītājs	Izveidota atbalsta komanda programmas īstenošanai, rasts priekšstats par darbinieku redzējumu pusaudžu sociālo prasmju attīstības nepieciešamībā, vērsta uzmanība uz konkrētiem pusaudžiem,	Darbinieki atsakās sadarboties, nevēlas atklāt programmas izstrādei vērtīgas detaļas par pusaudžiem.

		koncentrējoties uz konkrētiem pusaudžiem				kuriem nepieciešama īpaša uzmanība	
3.	Darbs ar pusaudžiem sociālo prasmju aspektā	Īstenot draudzes ietvaros ZOOM platformā rīkoto jauniešu vakaru par tēmu "sociālās prasmes", uzdot jautājumus par to ko pusaudži saprot ar šo terminu, novērot viņu sadarbību, komunikāciju, izvērtēt nepieciešamo attīstību.	Marts	<ol style="list-style-type: none"> 1) Metodika "Es sociālizācijas vidē" – 3 nodarbības jauniešu vakaru ietvaros; 2) Novērošana; 3) Diskusiju grupas; 4) Darbs grupās 	Darba autore, draudzes jauniešu darba vadītāji, vadītāja - psiholoģe	Pusaudžiem izveidots priekšstats par to kas ir sociālās prasmes, kā tās rodas, attīstās, vērsta uzmanība uz personīgo sociālo prasmju līmeni un aspektiem, kur tās nepieciešams attīstīt. Turpināti novērojumi, lai efektīvāk izstrādātu turpmāko programmu un individuālo darbu ar pusaudžiem	Pusaudži nevēlas iesaistīties, neuztver nopietni uzdevumus, nespēj atvērties un komunicēt savā starpā.
4.	Darbs ar pusaudžiem sociālo prasmju aspektā dzimumu grupās	Īstenot "Meiteņu vakari" – 8 nodarbības, (izstrādāts metodiskais materiāls "Zēnu vakari")	Marts, Aprīlis	8 nodarbības pusaugu meitenēm: Ievadnodarbība; "Es un es"; "Es un citi"; "Es un cieņa"; "Es un miers"; "Es un patstāvība"; "Es un vērtības";	Darba autore, draudzes	Drošā vidē pārrunāti aktuāli temati, kas tieši un netieši ietver sociālās prasmes, izveidotas vērtīgas diskusijas,	Meitenes nepievienojas nodarbībām, nepilda metodisko materiālu, neuztver nodarbības nopietni,

				<p>Nometne meitenēm un draudzes sievietēm ‘‘Kopā savā attālumā’’,</p> <p>2) Diskusijas,</p> <p>3) Darbs grupās,</p> <p>4) Improvizācijas teātra metodika,</p> <p>5) Novērošana.</p>	jauniešu darba vadītāja- psiholoģe	<p>sniegtas atbildes uz jautājumiem, uzlabotas prasmes komunicēt, paust savu viedokli, justies droši grupā, izpildīts metodiskais materiāls, koncentrējoties uz sevi un savu attieksmju pret apkārtējo vidi un cilvēkiem izzināšanu.</p>	neapmeklē nometni, neiegūst pilnvērtīgu pieredzi.
5.	<p>Darbs ar pusaudžiem sociālo prasmju aspektā draudzes ietvaros rīkotajā pavasara nometnē ‘‘Tuvāk’’</p>		Marts	1) Atsevišķas nodarbības meitenēm un zēniem paralēli.	Darba autore, jauniešu darba vadītāji, vadītāja - psiholoģe	<p>Uzlabota komunikācija ar pusaudžiem, veicināta pozitīva komunikācija viņu starpā, uzlabotas sociālās prasmes. Veicināta pozitīva, atvērta komunikācija dzimumu grupās.</p>	<p>Pusaudži nevēlas iesaistīties nodarbībās, atvērties.</p>

5.2. Sociālpedagoģiskās darbības plāns nodarbībām

‘Meiteņu vakari’

Balstoties uz pētījuma rezultātiem, kas atklāja, ka 15 no 19 respondentiem ir sievietes, pieņemts lēmums veikt pastiprinātu sociālpedagoģisko darbību ar X draudzes darbībā iesaistītajām pusaugu meitenēm.

Pusaudžu vecums ir sarežģīts un komplekss, taču tas var būt atšķirīgs dzimumu grupās. Tas ir vecums, kur, balstoties uz teorētisko daļu, pusaudži sāk apzināties savu seksuālo identitāti. Tas var radīt problēmas darboties kopīgās grupās ar pretējo dzimumu. Šajā attīstības posmā sastopama pastiprināta vēlme iederēties, būt piederīgam un novērtētam vienaudžu vidū. Ja tas papildus ietver simpātijas vai neveiklu saskarsmi ar pretējo dzimumu, darbība var būt ļoti neefektīva un pat pusaudzīm nepatīkama. Šāds iedalījums padziļinātam darbam var piešķirt veiktajai darbībai lielāku vērtību un nodrošināt tās efektivitāti. Ņemot vērā, ka arī darba autore ir sieviete, tas var radīt brīvāku atmosfēru, lai gūtu priekšstatu par katru no apskatītajiem tematiem un iesaistītos veidotajās diskusijās.

Pamatojoties uz anketēšanas rezultātiem, nodarbību saturs veidots, lai veicinātu pašizaugsmi un celtu pašvērtējumu, kas tiešā veidā atspoguļojas sociālo prasmju līmenī.

Izveidots nodarbību plāns ‘Meiteņu vakari’, kas ticis pielietots praktiskajā darbībā laika posmā no 10.03.2022.-24.04.2022. Tā ietvaros izveidotas 7 tiešsaistes nodarbības, patstāvīgā darba materiāli un nometne ‘Kopā savā attālumā’. Regulāri nodarbības apmeklēja 7 meitenes.

Katra nodarbība sastāvēja no 4 daļām:

1. Aktivitāte, kas saistīta ar tēmu;
2. Uzruna par nodarbības tēmu sociālo prasmju aspektā;
3. Diskusiju grupas, atbildot uz sagatavotiem jautājumiem par tēmu;
4. Pārrunas par nodarbību materiālā sagatavotajiem individuālajiem uzdevumiem

Sociālpedagoģiskās darbības plāns ‘meiteņu vakari’

5.1. tabula

Npk.	Nodarbība	Mērķis	Darbība	Vēlamais rezultāts
1.	<i>Ievadnodarbība</i>	Izveidot uzticamas un cieņpilnas attiecības nodarbību dalībniecēm, un pozitīvu priekšstatu par nodarbībām	Aktivitāte; Nodarbību saturs, mērķi; Uzruna par sociālo prasmju pilnveidi un to nepieciešamību; Grupu diskusijas; Nodarbību materiālu saņemšanas iespējas	Meitenes kļūst ieinteresētas nodarbību apmeklēšanā; Tiek izveidota uzticība vadītājiem un citām meitenēm; Nedēļas laikā katra, kura vēlas, ir saņēmusi nodarbību materiālu
2.	<i>Es un es</i>	Izveidot priekšstatu par attiecībām ar sevi kā sociālo prasmi	Aktivitāte; Uzruna par ‘es’ un to kā sevis apzināšanās un sava pašvērtējuma paaugstināšana var sekmēt pozitīvākus socializācijas procesus; Grupu diskusijas; Pārrunāti nodarbību materiālā sagatavotie uzdevumi	Meitenēm rodas priekšstats par attiecībām ar sevi kā nozīmīgu sociālo prasmi; Meitenes iegūst rīkus un metodes, lai ikdienā celtu savu pašvērtējumu; Meitenes apzinās, ka sevis salīdzināšana ar citiem cilvēkiem var negatīvi ietekmēt sevis redzējumu
3.	<i>Es un citi</i>	Izveidot priekšstatu par saskarsmi ar apkārtējiem kā socializācijas procesu un sociālo prasmju attīstības rīku	Aktivitāte; Uzruna par attiecībām ar apkārtējiem un to kā saskarsme ar citiem/institūcijām /grupām ir būtiska sociālā prasme un ietver komunikāciju, sadarbību, u.c.;	Meitenēm rodas priekšstats par to, ka attiecības ar citiem/institūcijām/grupām ir daļa no socializācijas procesa; Meitenēm rodas priekšstats par komunikācijas, sadarbības un darba grupās sociālajiem aspektiem; Meitenes spēj veiksmīgāk analizēt sociālas situācijas un ikdienā pielieto zināšanas par konfliktu risināšanu

			<p>Grupu diskusijas; Pārrunāti nodarbību materiālā sagatavotie uzdevumi un to izpilde</p>	
4.	<i>Es un cieņa</i>	Izveidot priekšstatu par cieņu kā sociālu prasmi	<p>Aktivitāte; Uzruna par cieņu un to kā cieņpilna attieksme pret sevi, savu robežu nostādīšana un cieņa pret citiem ir pamatā pozitīvai saskarsmei; Grupu diskusijas; Pārrunāti nodarbību materiālā sagatavotie uzdevumi</p>	<p>Meitenēm rodas priekšstats par cieņu un cieņpilnu attieksmi kā sociālu prasmi; Meitenes iegūst rīkus un metodes, lai ikdienā veiksmīgāk nostādītu savas robežas un cienītu sevi; Meitenes apzinās cieņpilnu attieksmi pret citiem kā pamatu veiksmīgai saskarsmei</p>
5.	<i>Es un miers</i>	Izveidot priekšstatu par stresa menedžmentu kā sociālu prasmi	<p>Aktivitāte; Uzruna par stresa menedžmentu un to cik būtiski ir prast atpūsties, nomierināties un organizēt brīvo laiku; Grupu diskusijas; Pārrunāti nodarbību materiālā sagatavotie uzdevumi</p>	<p>Meitenēm rodas priekšstats par stresa menedžments kā sociālu prasmi; Meitenes analizē galvenos faktorus, kas viņām ikdienā izraisa pastiprinātu stresu; Meitenes vairāk apzinās brīvā laika un atpūtas nozīmīgumu savā ikdienā un dzīves kvalitātē; Meitenes iegūst rīkus un metodes, lai, nepieciešamības gadījumā, mazinātu stresu un efektīvāk atpūstos</p>
6.	<i>Es un patstāvība</i>	Izveidot priekšstatu par patstāvību un	<p>Aktivitāte; Uzruna par patstāvību un spēju uzņemties</p>	<p>Meitenēm rodas priekšstats par patstāvību un atbildību kā sociālu prasmi;</p>

		atbildību kā sociālu prasmi	atbildību; Grupu diskusijas; Pārrunāti nodarbību materiālā sagatavotie uzdevumi	Meitenes analizē aspektus, kuros viņām ir problēmas uzņemties atbildību un jākļūst patstāvīgākām; Meitenes iegūst rīkus un metodes, lai ikdienā kļūtu patstāvīgākas
7.	<i>Es un vērtības</i>	Izveidot priekšstatu par savu vērtību apzināšanos un saglabāšanu kā sociālu prasmi	Aktivitāte; Uzruna par vērtībām un spēju tās saglabāt, neraugoties uz apkārtējo spiedienu; Grupu diskusijas; Pārrunāti nodarbību materiālā sagatavotie uzdevumi	Meitenēm rodas priekšstats par savām vērtībām, to apzināšanos un saglabāšanu kā sociālu prasmi; Meitenes apzinās sevi kā vērtību; Meitenes apzinās, kādas ir viņu vērtības un, ka tās ir nozīmīgas; Meitenes iegūst rīkus un metodes, lai ikdienā saglabātu savas vērtības un redzētu sevi kā vērtību
8.	<i>Nometne Kopā savā attālumā</i>	Izveidot priekšstatu par to, cik būtiski ir mācīties no pieaugušu cilvēku pieredzes; Dot iespēju izveidot pozitīvas attiecības starp pusaudžiem un draudzes pieaugušajiem	Ievadruna; Uzkodas, sadraudzības laiks; Aktīvas improvizācijas teātra saliedēšanas spēles; Kolāžu veidošana "mana dzīve"; Individuālais laiks; Uzruna; Gleznošana; Sieviešu pieredzes stāsti un jautājumi	Meitenēm rodas priekšstats par to, cik svarīgi ir mācīties no pieaugušu cilvēku pieredzes; Meitenes izveido pozitīvas, ilgtermiņa attiecības ar draudzes sievietēm; Meitenes turpmāk jūtas drošāk apmeklēt draudzes Dievkalpojumus; Meitenes attīsta savas komunikācijas, sadarbības, u.c. sociālās prasmes

5.2. Sociālpedagoģiskās darbības programmas pusaudžu sociālo prasmju pilnveidošanai X draudzē aprobācija un izvērtēšana

Sociālpedagoģiskās darbības programma tika realizēta praktiskajā darbībā. Tās darbības periods bija 28.02.-31.04. Pēctam, pieaicināts, netkarīgs jomas speciālists izvērtēja programmas efektivitāti.

Programmā tika veikta darbība 5 sadaļās - situācijas izvērtēšana, sadarbība ar draudzes jauniešu darba vadītājiem, darbs ar pusaudžiem vienotās grupās un atsevišķās dzimumu grupās, pārsvarā, ZOOM platformā, nometnē, kā arī, tika izveidoti metodiskie materiāli.

Situācijas izvērtēšanas process tika uzsākts jau pirms programmas izstrādes, īstenojot pētījumu X draudzes pusaudžu vidū, veicot draudzes darbības novērošanu, kā arī, intervējot draudzes jauniešu darba vadītājus. Tika veidota izpratne par to kā jūtas jaunieši, kā viņi vērtē savas sociālās prasmes un to pilnveidi draudzē un kas ir tie aspekti, kur nepieciešama pastiprināta iesaiste. Tāpat, tika gūts priekšstats par vadītāju redzējumu, kas, nereti sniedz padziļinātāku ieskatu problēmās.

Izvērtējot situāciju, tika konstatēts, ka pusaudžu sociālās prasmes draudzes darbības ietvaros tiek pilnveidotas, kas apstiprina teorētiskajā daļā apskatīto. Pusaudži atzina, ka viņiem ir kļuvis vieglāk komunicēt ar vienaudžiem, vadītājiem, skolotājiem, ģimenes locekļiem. Tāpat, kļuvis vieglāk sadarboties komandā, uzņemties atbildību, u.c. Tomēr, nevienā sociālo prasmju pilnveides aspektā atbildes nebija viennozīmīgas, kas apstiprinājās arī intervijās un novērošanā. Pusaudžiem vēl aizvien bija nepieciešama sociālo prasmju pilnveide.

Aspekti, kur parādījās vislielākā nepieciešamība pēc papildus darba, bija pusaudžu pašvērtējums un komunikācija ar pieaugušajiem draudzes locekļiem.

1. Sadarbība ar draudzes jauniešu darba vadītājiem

Sadarbība ar draudzes jauniešu darba vadītājiem tika uzskatīta par būtisku programmas daļu, jo tā varēja nodrošināt veiksmīgu programmas aprobāciju, veidot vadītājiem padziļinātāku izpratni par to, kas ir sociālās prasmes un to nozīmi darbā ar pusaudžiem, kā arī, nodrošināt metodes un instrumentus turpmākajai darbībai.

Sadarbojoties ar jauniešu darba vadītājiem, tika veiktas pārrunas un diskusijas. Diskusiju laikā tika prezentēti dažādi apgalvojumi par pusaudžiem, viņu socializēšanos, pašvērtējumu, problēmām, u.c. un veidota diskusija par šīm tēmām brīvā atmosfērā. Tas nodrošināja pozitīvas attiecības pētījuma bāzē, kā arī, ļāva nonākt pie svarīgiem secinājumiem grupā, kas bija vērtīgi turpmākajam darbam. Vadītājiem bija iespēja apzināties sevi kā atbildīgus un spējīgus uzņemties atbildību par to, ka pusaudžu sociālās prasmes tiek pilnveidotas un kā tas notiek. Tāpat, izvērtēt savas sociālās prasmes un to, kādos aspektos tām vēl jātiek pilnveidotām. Vadītāji saņēma nepieciešamās prasmes un instrumentus turpmākajam darbam ar jauniešiem šajā jomā.

Izvērtējot veikto darbību, redzams, ka jauniešu darba vadītāji ir ieinteresēti darbam ar pusaudžiem sociālo prasmju aspektā. Vadītājiem tika izveidots priekštats par šo tematu un tā aktualitāti, kas bija vērojams turpmākajā komunikācijā un darbībā. Vadītāji skaidrāk apzinājās un ieraudzīja problēmas, kas ikdienas darbā saistītas ar sociālajām prasmēm un to trūkumu. Viņi aktīvi iesaistījās dažādos programmas izstrādes un aprobācijas aspektos, pilnveidojot savas zināšanas un dodot vērtīgu pienesumu sociālpedagoģiskajā darbībā. Tāpat, vadītājiem ir bijusi iespēja analizēt anketēšanā iegūtos datus, kas atklāj dažādas problēmas ar ko saskaras vai ir saskārušies pusaudži. Anketēšanas rezultātos viņiem bija iespēja ieraudzīt arī to, cik lielu darbu viņi ir ieguldījuši pusaudžu sociālo prasmju attīstībā līdz šim, iespējams, pat to neapzinoties.

2. Darbs ar pusaudžiem sociālo prasmju aspektā

Vienotā grupas darbā ar pusaudžiem sociālo prasmju aspektā tika izveidotas 3 nodarbības, kas norisinājās draudzes rīkoto jauniešu vakaru ietvaros ZOOM platformā.

Nodarbību ietvaros, jauniešiem tika sniegta iespēja dzirdēt uzrunu par to, kas ir socializācija, socializācijas process un kā tā ietvaros tiek attīstītas sociālās prasmes. Tika veidoti arī tematam atbilstoši uzdevumi un diskusijas.

Izvērtējot darbības efektivitāti, autore secina, ka jaunieši spēj brīvāk definēt un atšķirt sociālās prasmes, kas atklājās, veicot pirmās un pēdējās nodarbības salīdzināšanu. Pusaudžiem radās izpratne par to, kas ir socializācijas process un, ka jauniešu vakari un cita draudzes darbība ir daļa no tā. Dažādu aktivitāšu ceļā, pusaudžiem bija iespēja iejusties lomās, situācijās un prezentēt savu prasmi tajās rīkoties. Aktivitātēs tika prezentētas stresa, trauksmes, komunikācijas, emociju, pašvērtējuma trūkuma un citas problēmsituācijas, kas pieprasīja izmantot sociālās prasmes un risināt problēmu.

Salīdzinot nodarbības 1, 2 un 3, autore secina, ka pusaudži 3. nodarbības laikā spēja efektīvāk risināt problēmsituācijas un definēt saistītos jēdzienus, kas liecina par progresu.

3. Darbs ar pusaudžiem sociālo prasmju aspektā dzimumu grupās

Ņemot vērā, ka 15 no pētījuma dalībniekiem bija sievietes, programmas izstrādes procesā tika pieņemts lēmums padziļināti darboties dzimumu grupās. Diemžēl, darbība ar draudzes pusaudžiem – vīriešiem, izstrādāta tikai metodiskajam materiālam un programmas aprobācijas laikā netika īstenota, jo draudzes darbībā šosezon nebija iesaistīti pietiekami daudz aktīvu puīšu, lai programmu īstenotu.

Metodiskais materiāls ‘‘Puišu vakari’’

Materiāls izveidots, lai tas būtu viegli īstenojams turpmāk.

Nodarbību plāns ‘‘Meiteņu vakari’’

Sociālpedagoģiskās darbības programmas laikā tika rīkoti meiteņu vakari. To ietvaros, notika 7 nodarbības ZOOM platformā - Ievadnodarbība, ‘‘Es un es’’, ‘‘Es un citi’’, ‘‘Es un cieņa’’, ‘‘Es un miers’’, ‘‘Es un patstāvība’’, ‘‘Es un vērtības’’, kā arī, nometne ‘‘Kopā savā attālumā’’, kur piedalījās draudzes sievietes.

Meiteņu vakari tika veidoti, balstoties uz anketēšanā iegūtajiem rezultātiem. Tika izveidotas nodarbības par aktuālām tēmām, kas tieši saistās ar sociālajām prasmēm un to pilnveidi. Īpaša uzmanība tika vērsta meiteņu individuālajam darbam vienatnē. Katrs no tematiem tika atspoguļots prizmā ‘‘Es un..’’, lai veicinātu izpratni par to kā sociālo prasmju attīstība individuālā līmenī var ietekmēt visu socializācijas procesu, vidi un dzīves kvalitāti.

Meiteņu vakara plāns tika izpildīts un autore to vērtē pozitīvi. Meitenes, kuras regulāri iesaistījās un darbojās arī individuāli ar sagatavoto materiālu, sniedza vispozitīvāko atgriezenisko saiti. Autore atzīst, ka meiteņu sociālās prasmes tika attīstītas nodarbību ietvaros.

Visvērtīgākā darbības plāna daļa noteikti bija nometne ‘‘Kopā savā attālumā’’. Meitenēm bija iespēja izveidot labas attiecības ar draudzes sievietēm, kas daudzām izdevās. Tika veikta dažāda, kopīga praktiskā darbība un pilnveidotas sociālās prasmes. Meitenēm bija iespēja praktizēt komunikācijas prasmes klātienē citai ar citu un pieaugušajiem. Tāpat, uzdot jautājumus un nebaidīties kļūdīties.

Meiteņu vakara ietvaros, tika veikta atkārtota novērošana un sociālo prasmju izvērtēšana 3 meitenēm, kuru sociālpedagoģiskā novērošana tika veikta pētījuma daļā, lai redzētu iespējamo progresu, kas radies, regulāri apmeklējot meiteņu vakarus.

Tika veikts novērtējums 5 sociālajās prasmēs, kas tika vērtētas novērošanas laikā, lai veiktu salīdzināšanu.

Prasme komunicēt ar vienaudžiem

5.2.1. tabula

Meitene	Meitene A	Meitene B	Meitene C
1.Vērtējums	5	2	4
2. Vērtējums	5	3	5
Piezīmes	Labprāt uzsāk komunikāciju, uzdod jautājumus, izrāda interesi par citiem.	Iesaistās komunikācijā nepieciešamības gadījumā, kļuvusi mazāk kautrīga.	Brīvi komunicē, atbild uz jautājumiem un nebaidās uzdot tos citiem.

Ir novērojamas izmaiņas meitenes B komunikācijas prasmēs pēc meiteņu vakaru apmeklēšanas. Iesaiste komunikācijā ir daudz biežāka. Tāpat, izmaiņas redzamas meitenes C komunikācijā, komunikācijas prasmes izpaužas vienmēr.

Prasme komunicēt ar pieaugušajiem

3.2.2. tabula

Meitene	Meitene A	Meitene B	Meitene C
1.Vērtējums	4	2	3
2.vērtējums	5	2	4
Piezīmes	Brīvi komunicē ar vadītājiem, spēj pati uzsākt komunikāciju.	Joprojām ir ļoti bijīga pret vadītājiem, komunikācijā izvairās iesaistīties.	Labprāt iesaistās komunikācijā ar vadītājiem.

Meitene A ir kļuvusi vēl komunikablāka un spēj veidot komunikāciju ar pieaugušajiem pati, savukārt, meitene C sākusi brīvi komunicēt brīžos kad komunikāciju iniciē pieaugušie. Meitenes B komunikācijā izmaiņu nav.

Prasme paust savu viedokli un domas

3.2.3. tabula

Meitene	Meitene A	Meitene B	Meitene C
1.Vērtējums	4	1	2
2.Vērtējums	4	2	3
Piezīmes	Brīvi pauž savu viedokli.	Izvairās paust savu viedokli, izsaka īsus, vispārīgus faktus.	Spēj paust savu viedokli nepieciešamības gadījumā, taču dara to nelabprāt.

Izmaiņas autore varēja novērot meitenes B prasmē paust savu viedokli un domas. Pirmajā novērošanas laikā, meitene savu viedokli nepauda nekad. Šobrīd tas tiek pausts ļoti reti un vispārīgi, tomēr progress ir ievērojams. Savukārt, meitene C pauž savu viedokli nepieciešamības gadījumā, tomēr ir redzams, ka to nevēlas darīt.

Prasme sadarboties

3.2.4. tabula

Meitene	Meitene A	Meitene B	Meitene C
1.Vērtējums	5	2	4
2.Vērtējums	5	2	4
Piezīmes	Labprāt piedalās grupu darbā un to vada.	Izvairās piedalīties grupu darbā, iesaistās nelabprāt.	Labprāt iesaistās grupu darbā.

Prasmes sadarboties aspektā izmaiņas netika novērotas.

Pašvērtējums

3.2.5. tabula

Meitene	Meitene A	Meitene B	Meitene C
1.Vērtējums	4	2	3
2.Vērtējums	4	2,5	3
Piezīmes	Meitenes pašvērtējums ir augsts	Meitenes pašvērtējumu vēl nevarētu klasificēt kā optimālu, taču tas ir paaugstinājies.	Meitenes pašvērtējums ir optimāls

Izmaiņas vērojamas meitenes B pašvērtējumā. Autore atzīst, ka tas nav paaugstinājies tik ļoti, lai tiktu klasificēts kā optimāls, taču, līdz ar citu sociālo prasmju pilnveidi, ir pilnveidojies arī meitenes pašvērtējums.

Analizējot izmaiņas meiteņu sociālajās prasmēs, atklājas, ka izmaiņas visvieglāk saskatīt ir tad kad prasmes ir ļoti zemas. Meitenei A, kuras prasmes jau sākotnēji bija labas, lielu izmaiņu nebija. Autore atzīst, ka ir gandarīta, redzot meitenes B progresu un labprāt turpinātu darbību.

4. Darbs ar pusaudžiem sociālo prasmju aspektā draudzes rīkotajā nometnē “Tuvāk”

Nometnes ietvaros tika veikta darbība pusaudžu sociālo prasmju aspektā dzimumu grupās. Puišiem bija iespēja apgūt praktiskas prasmes, iepazīstot to kā darbojas nometņu centra teritorijā esošā aitu ferma. Ceļā uz fermu, puišiem tika uzdoti dažādi jautājumi, kas saistīti ar viņu sociālajām prasmēm, lai veidotu diskusiju. Darbību ar puišiem veica jauniešu darba vadītājs. Izvērtējot darbības efektivitāti, puiši atgriezās zinošāki gan par praktiskām, gan sevi saistītām tēmām. Jauniešu darba vadītājs norādīja, ka puiši atpakaļceļā uzdeva papildjautājumus par tēmu, kas liecina, ka viņu redzējums paplašinājās un viņi bija gatavi uzzināt vēl.

Meiteņu nodarbība līdzinājās “meiteņu vakariem”. Tika teikta īsa uzruna un pēctam meitenēm bija jāapraksta savi sapņi. Tad jāizveido mērķi un soļi kā līdz tiem nonākt, lai pilnveidotu sociālo prasmi izvirzīt un sasniegt mērķus. Meitenes darbu veica ļoti akurāti un

cītīgi, iedziļinoties tajā kā līdz savam mērķim nonākt. Pēctam, meitenes dalījās ar sapņiem un mērķiem. Autore apliecina, ka bija skaidri redzams, ka meitenes ir iedziļinājušās un izdarījušas darbu kvalitatīvi, kas nākotnē garantēs rezultātus mērķu sasniegšanā.

Speciālista programmas efektivitātes izvērtējums

Programmu izvērtēja neatkarīgs sociālais pedagogs, kurš ikdienā darbojas vispārizglītojošajā skolā. Eksperts vēlas palikt anonīms.

Lai izvērtētu programmas efektivitāti, tika izvirzīti kritēriji.

Npk.	Kritērijs	Speciālista vērtējums
1.	Atbilstība vecumposmam	Programma atbilst pusaudžu vecumposma īpatnībām un vērš tām uzmanību .
2.	Atbilstība darbības videi	Strādājot vispārizglītojošajā skolā, ir grūti teikt cik atbilstīga programma ir tieši draudzes vajadzībām, bet vadoties pēc tā, kas aprakstīts darbā, tā atbilst šai videi.
3.	Atbilstība sociālā pedagoga kompetencei	Iespējams, aspekti programmā gluži neatbilst mūsu kompetencei, tomēr sociālais pedagogs ir tāds amats, kurā vienmēr jāmēģina kas citādāks.
4.	Inovativitāte	Programma un tās aprobācijas vieta ir ļoti inovatīva un neredzēta. Prieks!

Atskatoties uz programmas aprobāciju un tās laikā sasniegtajiem rezultātiem, autore ir gandarīta. Programmas darbības rezultātā sasniegti daudzi mērķi un pilnveidotas pusaudžus sociālās prasmes.

NOBEIGUMS

Diplomdarba “Sociālpedagoģiskā darbība pusaudžu sociālo prasmju pilnveidošanai” mērķis bija izpētīt pusaudžu sociālo prasmju pilnveides iespējas draudzē.

Diplomdarba tēma bija specifiska un iepriekš neapskatīta. Draudze kā sociāla institūcija. Ietvaros tika pētīta un apkopota informācija par socializācijas procesa un sociālo prasmju būtību, to specifiku pusaudžu vecumposmā un draudzes darbības ietvaros, kā arī, veikta draudzes darbībā iesaistīto pusaudžu sociālo prasmju pilnveides iespēju izpēte, izmantojot sekojošas pētniecības metodes: anketēšana, intervēšana un novērošana, lai iegūtu pilnvērtīgāku informāciju par pusaudžu sociālajām prasmēm un to pilnveides iespējām draudzē. Tika izstrādāta un aprobēta sociālpedagoģiskās darbības programma un izvērtēta tās efektivitāte.

Analizējot iegūtos rezultātus, autore izvirzījusi šādus secinājumus:

1. Draudzes kā sociālas institūcijas darbība mūsdienās ir maz pētīta;
2. Draudzē X pusaudžiem pieejamās socializācijas iespējas, kas var veicināt sociālo prasmju pilnveidošanos ir Dievkalpojumi, jauniešu vakari, draudzes un jauniešu Bībeles studijas, Exodus kurss, misijas braucieni, nometnes, “Holandiešu” misija un ritenbraukšanas pasākums;
3. Draudzē X darbojas mērķtiecīgi un labi sagatavoti jauniešu darba vadītāji, kuru prioritāte ir cilvēki ar kuriem viņi strādā;
4. Sociālpedagoģiskā darbība draudzē ir efektīva un speciālista pozitīvi novērtēta;
5. Draudze apliecināja, ka tā ir institūcija, kas var papildināt socializācijas procesu un sociālo prasmju pilnveidošanos pusaudžiem.

Diplomdarba mērķis ir sasniegts, uzdevumi izpildīti un jautājums atbildēts.

IZMANTOTĀS INFORMĀCIJAS AVOTU SARAKSTS

1. Andersone, R. (2004) *Pusaudžu sociālo prasmju veidošanās*. Izdevniecība "RaKa": Rīga.
2. Anspoka, Z. Kalnbērziņa, V. Skujiņa, V. Šalme, A. (2011) *Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca*, Rīga: Latviešu valodas institūts.
3. Braše, L. (2010) *Ģimenes loma skolēnu socializācijā*. Izdevniecība "RaKa": Rīga.
4. Damberga L., K. R. (2005). *Animācijas metožu pielietojums sociālpedagoģiskajā darbībā*. Attīstība:Rīga.
5. Erikson, E. (1997) *The cycle complete*.
6. Geske, A. Grīnfelds, A. (2020) *Izglītības pētījumu aptaujas – no izveidošanas līdz datu apstrādei*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds
7. Grāvelsiņa, R. Kaļiņina, V. Petre, B. (2008) *Sociālā pedagoģija: izglītības un sociālās vides mijiedarbības sociāli pedagoģiskais aspekts*. Zinātnisko rakstu krājums, Liepājas Universitāte, Pedagoģijas katedra, LiePa: Liepāja.
8. Greifeneder, R. Bless, H. Fiedler, K. (2018) *Social Cognition:How Individuals Construct Social Reality, Second Edition*. Routledge, New York: NY.
9. Haers, J. Ponnet, K. Segaert, B. Vanderhoven, V. Walrave, M. (2016) *Youth 2.0: Social Media and Adolescence Connecting, Sharing and Empowering*. Springer: Sweden.
10. Izglītības un zinātnes ministrija (2011) *Likumi un ministru kabineta noteikumi, kas saistīti ar nometņu organizēšanu*. Projekts „Kvalitatīvas metodiskās vadības sistēmas nodrošināšana bērnu nometņu organizēšanai”, Valsts izglītības satura centrs: Rīga.
11. Jurčenko, A. (2008) *Dzīves prasmju pilnveidošana pusaudžiem pedagoģisko grupu darbā*: RA izdevniecība: Rēzekne.
12. Latvijas Republikas saeima (1995) *Reliģisko organizāciju likums*. Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/36874-religisko-organizaciju-likums> [skat. 26.12.2021]
13. Newman, B. M., Newman, P. R. (2012) *Development through life: A psychosocial approach*: Wadsworth, Cengage Learning: Belmont, CA.
14. Omārova S. (1998) *Cilvēks runā ar cilvēku*. Rīga: Kamene.
15. Pasaules veselības organizācija. [skat. 26.04.2022.] Piekļuve: <https://www.who.int/>
16. Pfaff, D. W. (2020), *Origins of Human Socialization*: Academic Press: London, UK.

17. Roga V., Š. I. (2008). *Sociālo prasmju nozīme sākumskolas vecuma bērniem*. Rīgas domes izglītības, jaunatnes un sporta departaments, izglītības pārvalde, izglītības atbalsta nodaļa: Rīga.
18. Santrock, J. W. (2016). *Adolescence - fifteenth edition*: McGraw-Hill Education: New York, NY
19. Shaffer, D., Kipp, K. (2010). *Developmental Psychology: Childhood and Adolescence, Eighth Edition*: Wadsworth, Cengage Learning: Belmont, CA.
20. Whitcomb, S. A. (2018). *Behavioral, Social, and Emotional Assessment of Children and Adolescents, fifth edition*. Routledge: New York, NY.
21. World Health Organization (1994). *Life skills education for children and adolescents in schools: Introduction and Guidelines to Facilitate the Development and Implementation of Life Skills Programmes*, World Health Organization: Geneva, CH.
22. X draudze. (2011). *Vīzijas un vadības plāns*.
23. X draudze. (2020). *Stratēģiskās darbības plāns*.
24. X draudze. (2020). *Buklets*.
25. Brahuna, I., Gorkija, L. (2016). *Sociālpedagoģiskais darbs pusaudžu saskarsmes prasmju veidošanā*. Aisma:Rīga.
26. Brodeski, J., Hembrought, M. (2007). *Improving Social Skills in Young Children. An Action Research Project*. Chicago, Illinois: Saint Xavier University.
27. Osit, M. (2008). *Generation Text: Raising Well-Adjusted Kids in an Age of Instant Everything*. New York: Amacom

PIELIKUMI

Anketa "Sociālo prasmju pilnveidošanas iespējas draudzē"

- Vīrietis
- Sieviete

2. Vecums

- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18

3. Cik bieži tu apmeklē draudzi? (Dievkalpojumus)

- Katru nedēļu
- Katru otro nedēļu
- Katru mēnesi
- Katrus Ziemassvētkus/Lieldienas
- Nekad

4. Kādus draudzes rīkotos pasākumus jauniešiem tu apmeklē? (vairākas atbildes iespējamas)

- Jauniešu vakarus
- Bībeles studijas
- Exodus/Mentoringu
- Nometnes
- Visus minētos

5. Vai tavi vecāki/ģimenes locekļi arī apmeklē draudzi?

- Jā
- Nē

6. Kā tavi vecāki atbalsta to, ka tu apmeklē šos pasākumus?

- Vecāki paši uzzināja un informēja mani par šiem pasākumiem
- Vecāki atbalsta, ka tos apmeklēju, bet es pats uzzināju par šiem pasākumiem
- Vecāki to neatbalsta, bet es tāpat tos apmeklēju
- Vecāki to neatbalsta, tāpēc ilgu laiku tos neapmeklēju līdz kļuva vecāks un patstāvīgāks un sāku tos apmeklēt

7. Vai tavi draugi arī apmeklē draudzi/tās rīkotos pasākumus?

- Jā
- Nē

8. Kā tavi draugi atbalsta to, ka tu apmeklē šos pasākumus?

- Draugi paši uzzināja/apmeklēja tos un informēja mani par šiem pasākumiem
- Draugi atbalsta, ka tos apmeklēju, bet es pats uzzināju par šiem pasākumiem
- Draugi to neatbalsta, bet es tāpat tos apmeklēju
- Draugi to neatbalsta, tāpēc ilgu laiku tos neapmeklēju, jo bija kauns, bet tagad apmeklēju

9. Kā tu uzzināji par draudzes rīkotajiem pasākumiem?

- No ģimenes
- No draugiem
- No reklāmām sociālajos tīklos
- Apmeklējot nometni, uzzināju arī par citiem pasākumiem
- Skolā

10. Ko tu visvairāk sagaidīji, kad sāki apmeklēt šos pasākumus? (Izvēlies 3 galvenos) (vairākas atbildes iespējamas)

- Jaunus draugus
- Iespēju pavadīt laiku ar citiem jauniešiem
- Iespēju pavadīt laiku ar dažādu vecumu, interesantiem cilvēkiem
- Iespēju runāt un dalīties ar citiem cilvēkiem par savu dzīvi/problēmām
- Iespēju uzticēties citiem cilvēkiem
- Iemācīties veiksmīgāk komunicēt ar cilvēkiem
- Iemācīties sadarboties grupās
- Iemācīties uzņemt vairāk atbildības
- Ģimenes sajūtu/ģimeniskas attiecības

11. Vai tev bija sajūta, ka tu varētu neprast komunicēt ar citiem jauniešiem vai/un vadītājiem?

- Jā, gan ar dalībniekiem, gan vadītājiem
- Jā, ar dalībniekiem
- Jā, ar vadītājiem
- Nē

12. Kādas grūtības komunicēt ar vienaudžiem tu izjuti šajos pasākumos? (Apraksti situāciju/sajūtas/iemeslus)

13. Kādas grūtības komunicēt ar vadītājiem tu izjuti šajos pasākumos? (Apraksti situāciju/sajūtas/iemeslus)

14. Vai, esot šajos pasākumos, jūties, ka tev jāparāda savs labākais "es"?

- Jā,

- Jā, bet tikai sākumā
- Nē

15. Vai šajos pasākumos, izjuti vajadzību iederēties starp citiem jauniešiem? Kā? (vairākas atbildes iespējamas)

- Jā, gribēju viņiem līdzināties
- Jā, gribēju parādīt viņiem savus talantus/prasmes
- Jā, gribēju izskatīties stilīgāks/jautrāks/labāks
- Jā, gribēju justies pieņemts
- Jā, jutos, ka man viņu priekšā ir vairāk vai mazāk jātēlo
- Nē

16. Kopš sāku apmeklēt draudzi un draudzes rīkotos pasākumos, manas prasmes komunicēt ar vienaudžiem ir uzlabojušās

	1	2	3	4	5	
Nepiekrītu	☐	☐	☐	☐	☐	Piekrītu

17. Kopš sāku apmeklēt draudzi un draudzes rīkotos pasākumos, manas prasmes komunicēt ar pieaugušajiem ir uzlabojušās

	1	2	3	4	5	
Nepiekrītu	☐	☐	☐	☐	☐	Piekrītu

18. Kopš sāku apmeklēt draudzi un draudzes rīkotos pasākumos, manas prasmes komunicēt ar skolotājiem ir uzlabojušās

	1	2	3	4	5	
Nepiekrītu	☐	☐	☐	☐	☐	Piekrītu

19. Kopš sāku apmeklēt draudzi un draudzes rīkotos pasākumos, manas prasmes komunicēt un attiecības ar ģimenes locekļiem ir uzlabojušās

	1	2	3	4	5	
Nepiekrītu	☐	☐	☐	☐	☐	Piekrītu

20. Kopš sāku apmeklēt draudzi un draudzes rīkotos pasākumus, manas prasmes sadarboties un veikt darbu grupās ir uzlabojušās

	1	2	3	4	5	
Nepiekrītu	☐	☐	☐	☐	☐	Piekrītu

21. Kopš sāku apmeklēt draudzi un draudzes rīkotos pasākumus, manas prasmes uzņemties atbildību par uzdevumiem, pienākumiem, u.c. ir uzlabojušās

	1	2	3	4	5	
Nepiekrītu	☐	☐	☐	☐	☐	Piekrītu

22. Kopš sāku apmeklēt draudzi un draudzes rīkotos pasākumus, mans pašvērtējums ir kļuvis augstāks

	1	2	3	4	5	
Nepiekrītu	☐	☐	☐	☐	☐	Piekrītu

23. Ko tu visvairāk novertē tagad kad jau apmeklē draudzes rīkotos pasākumus? (Izvēlies 3 galvenās lietas) (vairākas atbildes iespējamas)

- Jauniegūtos draugus
 - Iespēju pavadīt laiku ar citiem jauniešiem
 - Iespēju pavadīt laiku ar dažādu vecumu, interesantiem cilvēkiem
 - Iespēju runāt un dalīties ar citiem cilvēkiem par savu dzīvi/problēmām
 - Iespēju uzticēties citiem cilvēkiem
 - To, ka tagad spēju veiksmīgāk komunicēt ar cilvēkiem
 - To, ka tagad protu labāk sadarboties grupās
 - To, ka tagad spēju uzņemties vairāk atbildības
 - To, ka esmu ieguvis ģimeniskas attiecības ar citiem jauniešiem/vadītājiem/draudzes locekļiem
 - To, ka esmu ieguvis ģimeniskas attiecības, kādas nav manā ģimenē, ar citiem jauniešiem/vadītājiem/draudzes locekļiem
-

Piekrišana intervijai

Datums:

Apstiprinu, ka brīvprātīgi piedalos intervijā, kuras mērķis ir noskaidrot draudzes darbībā iesaistīto pusaudžu sociālo prasmju pilnveides iespējas.

Intervijas laikā, drīkstu neatbildēt uz jebkuru no uzdotajiem jautājumiem vai pārtraukt interviju, bez iepriekšējas saskaņošanas.

Informācija, kuru sniegšu, tiks izmantota, lai veiktu pētījumu par pusaudžu sociālo prasmju pilnveides iespējām draudzē.

Apzinos, ka intervijas saturs var tikt atspoguļots zinātniskā pētījumā.

Vārds Uzvārds:

Paraksts:

Meiteņu vakaru izdales materiāli

#1 Es

LAI NO KURIENES TEVI UZSKATĪTU, TU AR VIENU
ESI SKAISTA, MANA DRAUDZENE, UN TEV NEKUR
NAV NEKĀDAS VAINAS! AUGSTĀ DZIESMA 4:7

PIEZĪMES

UZDEVUMS

NEDĒĻAS LAIKĀ, KAD ESI VIENA, SKATIES UZ SEVI SPOGULĪ. IZPĒTI SAVU SEJU, VAIBSTUS, ACIS, DEGUNA FORMU. VARBŪT TEV IR DZIMUZĪMES UZ SEJAS VAI VASARAS RAIBUMI - IZPĒTI TOS. APLŪKO SAVAS LŪPAS, SMAIDU, VISU KO REDZI, BET BEZ NOSODĪJUMA VAI PĀRMETUMIEM! KAD ESI APLŪKOJUSI SEVI, 30 SEKUNDES NO VIETAS VIENKĀRŠI SKATIES SEV VIRSŪ UN SAKI: "TAVS VĀRDS, ES TEVI MĪLU", UN DARI TO VAIRĀKAS REIZES. ATKĀRTO ŠO UZDEVUMU VAIRĀKAS REIZES ŠIS NEDĒĻAS LAIKĀ, JO IESPĒJAMS KĀDĀ CITĀ DIENĀ IERAUDZĪSI KĀDU JAUNU NIANSI SEVĪ KO VĒL NEBIJI PAMANĪJUSI.

JAUTĀJUMI

- ♥ VAI DARĪT ŠĀDU UZDEVUMU BIJA NEIERASTI? KĀDAS SAJŪTAS/EMOCIJAS TAS MANĪ IZRAISĪJA? PADOMĀ KĀPĒC TIEŠI ŠADI TU JUTIES? VARBŪT KĀDS PAGĀTNES PIEDZĪVOJUMS TO IZRAISĪJA.
- ♥ VAI VISU ŠO LAIKU VARĒJI SKATĪTIES TIEŠI SEV VIRSŪ, VAI TOMĒR ACIS VĒRSĀS ARĪ UZ TO KAS TEV IR APKĀT?

AFIRMĀCIJAS

Es esmu skaista Es esmu mierā ar sevi
Es pieņemu sevi Es esmu pietiekama
Es esmu pelnījusi būt mīlēta Man ir pietots
Es klausu par sevi labāko versiju
Es uzticos sev Es ticu sev

#2 Es un citi

BET IKVIENS LAI PĀRBAUDA PATS SAVUS DARBUS, TAD VIŅAM PAŠAM BŪS PRIEKŠS UN VIŅŠ NELIELĪSIES CITU PRIEKŠĀ, JO IKKATRAM JĀNES SAVA PAŠA NASTA. GALATIEŠIEM 6:4-5

PIEZĪMES

UZDEVUMS

KĀDĀ BRĪDĪ ŠAJĀ NEDĒLĀ KAD ATRODIES KĀDĀ PUBLISKĀ VIETĀ - TRANSPORTĀ, VEIKALĀ, IEPIRKŠANĀS CENTRĀ, PARKĀ, KONCERTĀ, DARBĀ, U.C., ĪPAŠI PAVĒRO SEV APKĀRT ESOŠOS CILVĒKUS. UZDOD SEV KLUSĪBĀ DAŽUS VIENKĀRŠUS JAUTĀJUMUS. KĀ VIŅI RĪKOJAS? KĀ VIŅI KOMUNICĒ? KĀDAS EMOCIJAS TAS MANĪ IZRAISA, KĀPĒC? VAI KĀDA DARBĪBA MAN ŠĶIET NEPIEŅEMAMA? VAI PAR KĀDU ES ĪPAŠI PRIECĀJOS? JA IR IESPĒJA TAD PIERAKSTI TO KO NOVĒRO, VARBŪT KĀDU KONKRĒTU SITUĀCIJU, SARUNU, DARBĪBU, SAJŪTU, ATKLĀJUMU. IR VĒRTĪGI VĒROT UN ANALIZĒT, TAS VAR ATGĀDINĀT PAR TO, KA APKĀRTĒJIE IR TĀDI PAŠI CILVĒKI KĀ MĒS, KURI KĻŪDĀS UN, GALVENOKĀRT, LIKT AIZDOMĀTIES PAŠAI PAR SAVU UZVEDĪBU.

JAUTĀJUMI

- ♥ KĀ TU JUTIES PIEVĒRŠOT ĪPAŠU UZMANĪBU APKĀRT NOTIEKOŠAJAI KOMUNIKĀCIJAI? VAI TU ESI PIE TĀ PIERADUSI? KĀDS CILVĒKS SABIEDRĪBĀ
- ♥ TU VĒLĒTOS BŪT, KĀ TU GRIBĒTU, LAI TU IZSKATĪTOS NO MALAS IKDIENĀ, PIE KASES, KAFEJNĪCĀ, GAIDOT RINDĀ? KAS TEV TRAUCĒ VAI ATTUR KĻŪT PAR ŠĀDU CILVĒKU?

AFIRMĀCIJAS

Es esmu labs cilvēks Es esmu patiesa
Es esmu atklāta Es pieņemu citus
Es esmu atvērta citiem Es esmu mīloša
Es apzinos sevi kā vērtīgu sabiedrības daļu
Es esmu cieņpilna Es nenosoda citus
Es dalos ar citiem

#3 Es un cieņa

UN TAISNĪBAS AUGLIS BŪS MIERS UN TAISNĪBAS
PANĀKUMS - KLUSUMS UN DROŠĪBA MŪŽĪGI.
JESAJAS 32:17

PIEZĪMES

UZDEVUMS

SEVIS CIENĪŠANA BIEŽI VIEN IET ROKU ROKĀ AR SEVIS PIENĒMŠANU UN ROBEŽĀM KURAS NOSPRAUŽĀM SAVĀ DZĪVĒ.

ATRODI MIRKLI KAD VARI PABŪT MIERĀ UN KLUSUMĀ. PAVADI KĀDU LAIKU MIERĪGI ELPOJOT UN ĻAUJOT SAVAM ĶERMENIM ATSLĀBT UN IKDIENAS DOMĀM NORIMT. TAS VAR PRASĪT ARĪ ILGĀKU LAIKU, TAS NEKAS... IEELPO UN IZELPO. NEDOMĀ PAR DARĀMO LIETU SARAKSTU VAI NEPĀRMET SEV PAR TO, KA VELTI ŠOBRĪD LAIKU SEV.

AIZPILDI JAUTĀJUMU LAPU.

ATRODI LAIKU ŠAJĀ NEDĒLĀ, LAI DOTOS UZ TIKŠĀNOS AR SEVI. PAŅEM GARDU TĒJU/KAFIJU, AUSTIŅAS UN MŪZIKU ŠOREIZ ATSTĀJ MALĀ UN DODIES PASTAIGĀ. PAJAUTĀ SEV KĀ ES ŠOBRĪD JŪTOS, KAS MANI UZTRAUC, KAS MAN ŠOBRĪD PATĪK UN IEDVESMO. SARUNĀJIES AR SEVI, IEPAZĪSTI SEVI, SAJŪTI SAVU ĶERMENI UN SAVAS DOMAS. IZBAUDI LAIKU AR SEVI!

AFIRMĀCIJAS

Es esmu pateicīga par savu ķermeni *Es mīlu un cieņu sevi*

Es esmu pateicīga par savu dzīvi *Man ir pietots*

Es esmu tāda kāda *Dievs mani ir radījis*

Es apzinos savas robežas, cieņu un ievēroju tās

Man nav jāizpācē visiem

Dievs man ir devis visu, lai es izbaudītu šo dienu

Es cieņu savas domas un emocijas

#4 Es un miers

UN TAISNĪBAS AUGLIS BŪS MIERS UN TAISNĪBAS
PANĀKUMS - KLUSUMS UN DROŠĪBA MŪŽĪGI.
JESAJAS 32:17

PIEZĪMES

UZDEVUMS

ŠIS NEDĒĻAS LAIKĀ APŅEMIES VĒLTĪT 20 MINŪTES MIERAM. IT KĀ TĀ BŪTU IESKAITE UZ ATZĪMI. SAGATAVO BALTU LAPU UN RAKSTĀMO. ATRODI BRĪDI KAD VARI NOLIKT MALĀ VISUS PIENĀKUMUS, IZSLĒGT TELEFONAM SKAŅU, AIZVĒRT DATORU UN NEBŪT TELEVIZORA TUVUMĀ. APSĒDIES ĒRTĀ VIETĀ, VARBŪT DĪVĀNĀ, VARBŪT UZ ZEMES, VARBŪT ĀRĀ. PĀRLIECINIES, KA TĒPĀ IR SVAIGS GAISS. KAD ESI ĒRTUMĀ, IESĀC AR ĪSU (VAI GARU) LŪGŠANU. PAT JA NEKAD TO NEESI DARĪJUSI - SARUNĀJIES AR DIEVU. LŪDZ VIŅAM DARĪT BRĪNUMU ŠAJĀ LAIKĀ. PAŅEM SAVU LAPU UN RAKSTĀMO UN UZSTĀDI TAIMERI - 5 MINŪTES. SĀC RAKSTĪT VISU KAS VIEN NĀK TAVĀ GALVĀ - RAIZES, DUSMAS, PRIEKU, IKDIENAS LIETAS, VISU. IESTATI TAIMERI UZ 5 MINŪTĒM UN PAVADI TĀS PILNĪGĀ KLUSUMĀ, VARBŪT ĀIZVER ACIS, NOVEL TO SMAGUMU NO PLECIEM, VARBŪT LŪDZ, NEAIZTIEC TELEFONU VAI KO CITU. PĒC ŠĪ LAIKA, APGRIEZ LAPU OTRĀDI, UZSTĀDI ATKAL TAIMERI 5 MINŪTES UN RAKSTI TO KO SAJUTI TAJĀ KLUSAJĀ LAIKĀ, VARBŪT TEV IZDEVĀS SAJUST KAUT KO NO DIEVA, RAKSTI VISU KAS NĀK PĀR TEVI UN NEBAIDIES NO ŠIEM VĀRDIEM. KAD ESI PABEIGUSI, ATSKATIES UZ ABĀM LAPPUSĒM UN VARBŪT TU BŪSI SAŅĒMUSI KĀDAS ATBILDES, MIERINĀJUMU, VARBŪT JAUTĀJUMUS. IESLĒDZ SAVU "MIERĪGO" DZIESMU UN NOSKAITI SKALĪ UZ LAPAS ESOŠĀS AFIRMĀCIJAS. PASAKIES SEV, KA ĻĀVIES ŠIM UZDEVUMAM UN ATKĀRTO TO JEBKURĀ LAIKĀ.

AFIRMĀCIJAS

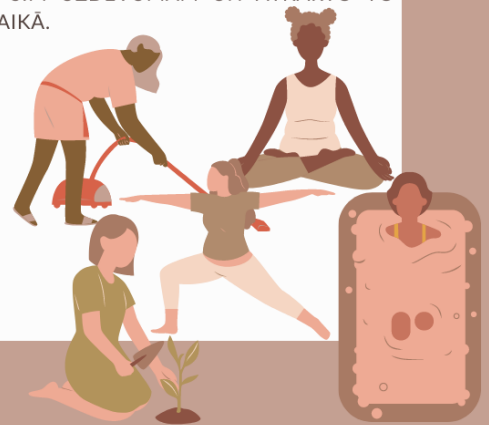
Es izjātu savu ķermeni
Es esmu mierīga

Es pieņemu savas emocijas
Es esmu drošībā

Es neņājos bailēm
Es uzticos Dievam

Es apziņos sevi kā mieru pelnītāju cilvēku
Es apziņos savu mieru

Es meklēju prieku
Es strādāju ar sevi, lai saņemtu mieru

#5 Es un patstāvība

BET NE VIEN PAR TO: MĒS TEICAM SEVI LAIMĪGUS ARĪ SAVĀS CIEŠANĀS, ZINĀDAMI, KA CIEŠANAS RADA IZTURĪBU, IZTURĪBA - PASTĀVĪBU, PASTĀVĪBA - CERĪBU, BET CERĪBA NEPAMET KAUNĀ, JO MŪSU SIRDĪS IZLIETA DIEVA MĪLESTĪBA AR SVĒTO GARU, KAS MUMS DOTS. ROMIEŠIEM 5:3-5

PIEZĪMES

UZDEVUMS

PADOMĀ PAR JOMĀM SAVĀ DZĪVĒ KURĀS TU ESI PATSTĀVĪGA. APRAKSTI TĀS.

PADOMĀ KURĀS JOMĀS TU VĒLĒTOS BŪT PATSTĀVĪGĀKA. APRAKSTI TĀS.

-IZVIRZI VIENU JOMU KURĀ TU VĒLIES BŪT PATSTĀVĪGĀKA KĀ PRIORITĀTI. SKAIDRI DEFINĒ TO!

-UZRAKSTI VISMAZ 3 IKDIENIŠĶAS DARBĪBAS KAS PALĪDZĒTU TEV BŪT PATSTĀVĪGĀKAI ŠAJĀ JOMĀ.

-CENTIES ŠĪS DARBĪBAS IZPILDĪT.

-KATRU DIENU APRAKSTI VAI TEV SANĀCA, JA NESANĀCA APRAKSTI KAS BIJA GRŪTĀK UN KĀPĒC, KĀ TU VARĒTU PALĪDZĒT SEV.

AFIRMĀCIJAS

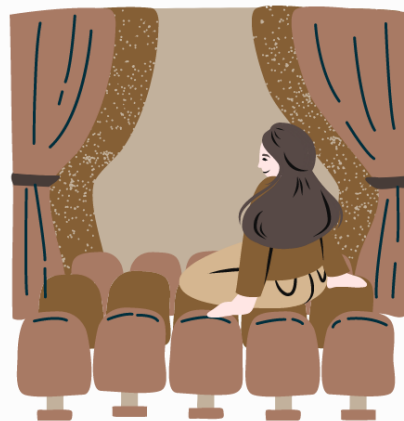
Es visu spēju tā spēkā kas mani dara stipru.

Es esmu drošībā Man ir labi Mani ir miers

Es esmu enerģijas pilna Es jatos lieliski

Mana sirds ir mierā Es cīnu savas domas un emocijas

Man Dievs ir devis visu, lai es izietu cauri šim posmam

#6 Es un vērtības

JO KO TAS LĪDZ CILVĒKAM, JA VIŅŠ IEMANTOS VISU PASAULI, BET SAVĀ DVĒSELĒ CIETĪS ZAUDĒJUMU? VAI KĀDU IZPIRKUMU CILVĒKS DOS PAR SAVU DVĒSELI? MATEJA EV. 16:26

PIEZĪMES

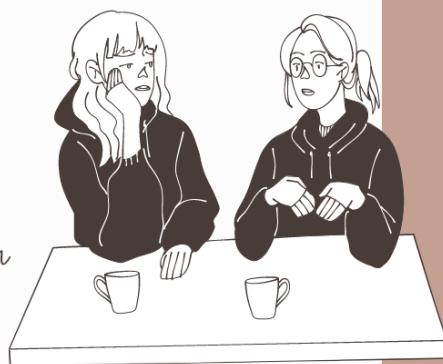

UZDEVUMS

ŠIS NEDĒĻAS LAIKĀ IZAICINI SEVI VEIDOT SARUNAS PAR VĒRTĪBĀM. UZDOD ŠO JAUTĀJUMU SAVIEM VECĀKIEM, OTRAI PUSĪTEI, DRAUGIEM, SKOLOTĀJIEM, VECVECĀKIEM, JEBKURAM CILVĒKAM AR KURU JŪTIES ĒRTI TO APSPIEST. VARBŪT UZRAKSTI KĀDAI MEITENEI NO ČATA, BET VARBŪT RISKĒ SAZVANĪTIES, SATIKTIES?! UZZINI KĀDAS IR VIŅU VĒRTĪBAS UN PADALIES SAVĀS. TAS PALĪDZĒS TEV VEIDOT PRIEKŠTATU PAR TO KAS IR CITU CILVĒKU VĒRTĪBAS UN, IESPĒJAMS, IEZĪMĒS TĀS ATŠKĪRĪBAS KAS JŪSU STARPĀ IR VAI NAV. PIEVĒRS ĪPAŠU UZMANĪBU SAVĀM VĒRTĪBĀM UN PIEDOMĀ KĀ TU VARĒTU PAR TĀM VAIRĀK PARŪPĒTIES, KĀ TĀS UZSPODRINĀT, NOSTIPRINĀT UN JUSTIES SASKAŅĀ AR TĀM IK DIENAS.

AFIRMĀCIJAS

Es esmu milzīga vērtība Mani ir miers
Mani ir radījis visas pasaules radītājs
Es apzinos un dzīvoju saskaņā ar savām vērtībām
Es pasakos par to kas man ir dots
Mana sirds ir piepildīta Es jūtos vērtīga
Visas pasaules radītājs mani mīl
Man nav vajadzīgs visas pasaules novērtējums

Dokumentārā lapa

Diplomdarbs “**Sociālpedagoģiskā darbība pusaudžu sociālo prasmju pilnveidošanai X draudzē**” izstrādāts Latvijas Universitātes Psiholoģijas, pedagoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi un izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti.

Autore: Lorita Ozola

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Dr. Paed., prof. Emeritus. Ilze Ivanova

Recenzente: Dr. Sc. Admin docente Gunta Kraģe

Darbs iesniegts LU PPMF Skolotāju izglītības nodaļā

Metodiķei Rutai Trautmanei

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.